

Κείμενο Πολιτικής (Policy Paper)

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας
δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης
(Covid-19)

Χρήστος Ζάγκος

Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στο πλαίσιο του ΠΕ1 «Επιστημονική Βάση Γνώσης», του Υποέργου 1 με τίτλο «Ενίσχυση της επιχειρησιακής και διοικητικής ικανότητας των δομών και των μελών της ΑΔΕΔΥ» της Πράξης με τίτλο «Δράσεις ενίσχυσης της επιχειρησιακής και διοικητικής ικανότητας των δομών και των μελών της ΑΔΕΔΥ» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ 2014-2020»

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε
συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας περιεχομένων

Πανδημία και Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συνοπτική παρουσίαση ερευνητικών ευρημάτων	4
Μεθοδολογία της έρευνας.....	9
Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	9
Πληθυσμός και δείγμα	10
Ερευνητική μέθοδος.....	10
Το ερευνητικό εργαλείο	10
Το ερωτηματολόγιο της έρευνάς.....	13
Ερευνητική διαδικασία	14
Ανάλυση των δεδομένων.....	15
Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της μελέτης	15
Αποτελέσματα της έρευνας	18
Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος	18
Το ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης.....	23
Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών	30
Συνθήκες εργασίας των πανεπιστημιακών κατά την περίοδο της πανδημίας	39
Βασικά ευρήματα - συμπεράσματα έρευνας	55
Βιβλιογραφία.....	58

Πανδημία και Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συνοπτική παρουσίαση ερευνητικών ευρημάτων

Την Άνοιξη του 2020 η ανθρωπότητα έζησε μια πρωτόγνωρη κατάσταση εξαιτίας της διασποράς του ιού COVID-19. Στη χώρα μας, προκειμένου να περιοριστεί η εξάπλωση του ιού COVID-19 αποφασίστηκε, μεταξύ άλλων, η αναστολή λειτουργίας των πανεπιστημίων και η επακόλουθη αντικατάσταση όλων των δια ζώσης εκπαιδευτικών διαδικασιών με εξ αποστάσεως (ΦΕΚ 783/τ.Β΄, 10-3-2020). Οι επιπτώσεις στην εκπαίδευση της πανδημίας του Covid19 είχαν τέτοια πρωτοφανή σφοδρότητα σε σχέση με αντίστοιχες πανδημίες στο παρελθόν εξαιτίας και της μαζικοποίησης της εκπαίδευσης, καθώς όσον αφορά στη χώρα μας, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συμμετέχουν είκοσι φορές περισσότεροι φοιτητές σε σχέση με το 1957 και έξι φορές περισσότεροι σε σχέση με το 1968 (Γούλας & Καραλής, 2020). Σε διεθνές επίπεδο, την 1η Απριλίου 2020 έκλεισαν τα σχολεία και τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε 185 χώρες επηρεάζοντας κατ' αυτό τον τρόπο 1,5 δισεκατομμύριο μαθητές και φοιτητές, το οποίο αποτελεί το 89.4% των συνολικά εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία παγκοσμίως. Σε αυτό το πλαίσιο, τα περισσότερα πανεπιστήμια αναγκάστηκαν ταχύτατα να προσαρμοστούν στην εξ αποστάσεως, σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση (Σταμπολτζή, Γιαννούλας & Καλαματιανός, 2020; UNESCO, 2020). Αν και τα νεαρά άτομα από την αρχή της πανδημίας θεωρήθηκαν ομάδα χαμηλού ρίσκου και κίνδυνου, ωστόσο οι φοιτητές και οι φοιτήτριες έχουν βιώσει μια πρωτοφανή αλλαγή στην καθημερινότητά τους με αποτέλεσμα η μαθησιακή αλληλεπιδραστική εμπειρία να μετατραπεί ουσιαστικά σε μια εικονική πραγματικότητα, αν όχι δυστοπία. Το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας έζησε πρωτόγνωρες εμπειρίες οι οποίες αφορούσαν τόσο στον χώρο της εκπαίδευσης όσο και στο στενότερο και ευρύτερο κοινωνικό τους πεδίο. Οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων κλήθηκαν να μεταβούν με μεγάλη ταχύτητα σε ένα διαφορετικό και συνήθως εντελώς άγνωστο εκπαιδευτικό πλαίσιο, να ξαναλειτουργήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία υπό νέους όρους και συνθήκες, να συνδιαλλαγούν με τον κίνδυνο του ιού εντός και εκτός του χώρου της εργασίας και να προσφέρουν τελικά το έργο τους με όση αποτελεσματικότητα οι συνθήκες επέτρεπαν.

Η λειτουργία της εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας προφανώς και δεν άφησε αδιάφορη την επιστημονική κοινότητα. Όπως ήταν αναμενόμενο σε διεθνές επίπεδο άρχισαν να καταγράφονται οι πρώτες θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις σχετικά με το πώς τα εκπαιδευτικά συστήματα θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις έκτακτες συνθήκες που επέβαλλε η πανδημία. Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζεται ο όρος «Emergency Remote Teaching,

ERT», του οποίου ο βασικός σκοπός σύμφωνα με τους Hodges, Moore, Lockee, Trust, & Bond, (2020) δεν είναι η διαμόρφωση ενός νέου ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού οικοσυστήματος, αλλά η παροχή ενός πλαισίου που σε σύντομο χρονικό διάστημα θα εξασφαλίζει άμεση και αξιόπιστη πρόσβαση σε όλα τα μέρη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Όπως σημειώνει ο Αναστασιάδης (2020), σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η έμφαση δε δίνεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά στην εξ αποστάσεως υποστήριξη των εκπαιδευομένων. Από την άνοιξη του 2020 έως και σήμερα η διεθνής βιβλιογραφία έχει να καταδείξει σειρά ερευνών που επιχειρούν να μελετήσουν τις επιπτώσεις της πανδημίας στο σύνολο της εκπαίδευσης, αλλά και ειδικότερα στην τριτοβάθμια. Οι ερευνητές προσπάθησαν να καταγράψουν τις θέσεις και τις απόψεις των φοιτητών για την online εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID - 19 χρησιμοποιώντας εμπειρικές μελέτες σε Ινδία (Mishra, Gupta, & Shree, 2020), Σερβία (Bojovic, Bojovic, Vujosevic, & Suh, 2020) ΗΠΑ (Patricia, 2020), Νότιο Αφρική (Armoed,2021), Πολωνία (Cicha, Rizun, Rutecka & Strzelecki, 2021) και αλλού. Η Bao (2020) στη μελέτη της για το Πανεπιστήμιο του Πεκίνου με δείγμα 44.700 υποκειμένων σημειώνει ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες για τους φοιτητές δεν προέρχονταν από την έλλειψη τεχνολογικών δεξιοτήτων, αλλά από έλλειψη αυτοπειθαρχίας, κατάλληλου μαθησιακού υλικού ή κατάλληλου χώρου για μελέτη. Στην έρευνα τους οι Cao, Fang, Hou, Han, Xu, Dong, & Zheng (2020) για την επίδρασή της πανδημίας και του εγκλεισμού σε ένα δείγμα 7.143 φοιτητών από το πανεπιστήμιο της Changzhi υποστηρίζουν ότι καθοριστικούς παράγοντες για την ψυχολογία των φοιτητών εν μέσω πανδημίας φαίνεται να αποτελούν το οικογενειακό εισόδημα, η αστικότητα της περιοχής που διαμένουν, καθώς και το αν διαμένουν ή όχι με την οικογένειά τους. Οι Skulmowsk και Rey (2020) στην ερευνά τους σε 10.389 φοιτητές του Πανεπιστημίου του Chemnitz στη Γερμανία σημειώνουν ότι η συνθήκη της πανδημίας θα αποτελέσει προπομπό της μελλοντικής «παιδαγωγικής εμπειρίας» που θα βιώνουν οι φοιτητές στα πανεπιστήμια και την περίοδο μετά την πανδημία. Σε αντίστοιχη έρευνα των Owusu-Fordjour, Koomson, & Hanson (2020) σε δείγμα 250 φοιτητών από την Γκάνα είναι εμφανής η αρνητική επίπτωση της τηλεεκπαίδευσης αναφορικά με τα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς οι φοιτητές δήλωσαν μεταξύ άλλων ότι είχαν περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο, δεν κατείχαν την απαιτούμενη τεχνογνωσία χρήσης των εκπαιδευτικών πλατφορμών με τις οποίες μάλιστα δεν ήταν εξοικειωμένο ούτε καν το διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων. Ανάλογα υπήρξαν και τα ευρήματα των Tsitsia, Kabbah, Doyi, Kabe & Safo (2020), με τους φοιτητές της εν λόγω έρευνας να προσθέτουν στην περιορισμένη προσβασιμότητα στο διαδίκτυο και την παράμετρο του υψηλού κόστους, όσον αφορά στην τηλεεκπαίδευση. Στο ίδιο μήκος κύματος τα ευρήματα των Malik, Ajmal & Jumanani (2020)

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

κατέδειξαν ότι και οι φοιτητές σε πανεπιστήμια του Πακιστάν αντιμετώπισαν μεγάλη δυσκολία κατανόησης κατά τη διάρκεια των διαδικτυακών μαθημάτων, ενώ το σύνολο σχεδόν των φοιτητών δήλωσε ότι είχαν περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο και δεν είχαν λάβει προηγούμενη καθοδήγηση σχετικά με τη χρήση της εκπαιδευτικής πλατφόρμας. Επίσης, στην εν λόγω έρευνα τονίστηκε ο αυξημένος φόρτος εργασίας των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, λόγω της ανάγκης τροποποίησης εν γένει της διδακτικής τους μεθοδολογίας. Αντίστοιχα υπήρξαν και τα αποτελέσματα έρευνας σε 874 Ινδούς φοιτητές, με τις ελλειπείς υποδομές, την περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο και την ανύπαρκτη επιμόρφωση να αποτελούν τους βασικούς προβληματισμούς τους (Naik, Deshpande, Shivananda, Ajeay, & Manjunath Patel, 2021). Οι Marinoni, van't Land και Jensen (2020) σε έρευνα με 424 συμμετέχοντες σημειώνουν ότι η πανδημία είχε ως αποτέλεσμα πλήθος αρνητικών συνεπειών στην ποιότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών και στην ισότητα των μαθησιακών ευκαιριών, αλλά συγχρόνως αποτέλεσε και την αφετηρία νέων προκλήσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο. Αντίστοιχη έρευνα στη Βρετανία (Neves & Hewitt, 2020) κατέγραψε μεταξύ άλλων, τις επιπτώσεις της πανδημίας στην ψυχική υγεία των φοιτητών, ενώ ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει έρευνα σε 730 φοιτητές σε σχολές επιστημών υγείας η οποία κατέγραψε ότι μόλις το 1/3 των υποκειμένων προτιμά την εξ αποστάσεως αξιολόγηση, ενώ αναδεικνύει ως κυρίαρχο ζήτημα το αδιάβλητο των διαδικασιών εξέτασης που λαμβάνουν χώρα με εξ αποστάσεως μεθοδολογίες (Elsalem, Al-Azzam, Jum'ah & Obeidat, 2021). Αντίστοιχη έρευνα σε 283 φοιτητές στο Hong Kong δείχνει ότι η διαδικτυακή μαθησιακή διαδικασία αυξάνει το άγχος των εκπαιδευομένων και επηρεάζεται σαφώς από τα στοιχεία προσωπικότητας των υποκειμένων (Tavitiyaman, Ren & Fung, 2021). Ακολούθως, διεθνής έρευνα με τη συμμετοχή 730 διδασκόντων στη τριτοβάθμια εκπαίδευση αναφορικά με την ετοιμότητα τους να εντάξουν στη διδακτική μεθοδολογία τους μεθόδους εξ αποστάσεως διδασκαλίας σχημάτισε τρία διαφορετικά προφίλ διδασκόντων, με το φύλο, την προηγούμενη εμπειρία στη χρήση νέων τεχνολογιών και τη καταγωγή να επηρεάζουν το βαθμό ετοιμότητας των υποκειμένων όσον αφορά στην χρήση μεθοδολογιών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Scherer, Howard, Tondeur, & Siddiq, 2020). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και έρευνα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα για το σε ποιο βαθμό η πανδημία επηρέασε την επιλογή σπουδών εκ μέρους των φοιτητών, με τις μεταβλητές του κόστους, της φοιτητικής ζωής και της ύπαρξης e-learning να εμφανίζονται διαφοροποιημένες σε σχέση με την προ πανδημίας εποχή (Nanath, Sajjad & Kaitheri, 2021). Μελετώντας τις στάσεις Ουκρανών πανεπιστημιακών απέναντι στην πανδημία η έρευνα των Bakhmat, Babakina, & Belmaz, (2021) κατέδειξε ως κυριότερα προβλήματα της εξ αποστάσεως

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

εκπαίδευσης την ελλιπή πρόσβαση στο διαδίκτυο, τα τεχνικά προβλήματα και την έλλειψη αλληλεπίδρασης στο μάθημα, ενώ ως οφέλη της όλης διαδικασίας σημειώθηκαν η διαχείριση χρόνου, οι ευελιξία αναφορικά με τις ώρες εργασίας, η αυτοβελτίωση των πανεπιστημιακών δασκάλων και η χρήση νέων εργαλείων διδασκαλίας. Μεγάλο ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν τα ευρήματα έρευνας τα οποία δείχνουν ότι οι απόψεις των φοιτητών και των φοιτητριών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση μεταβλήθηκαν προς το αρνητικότερο μετά την εμπειρία της πανδημίας του Covid19. Πιο συγκεκριμένα ενώ πριν από την πανδημία η πλειοψηφία των φοιτητών δήλωνε ότι προτιμά τα διαδικτυακά μαθήματα, ότι μαθαίνει ευκολότερα στις διαδικτυακές τάξεις και ότι το περιεχόμενο των διαδικτυακών μαθημάτων έχει περισσότερο ενδιαφέρον από τα μαθήματα που λαμβάνουν χώρα μέσω συμβατικής διδασκαλίας, οι στάσεις αυτές μεταβλήθηκαν προς το αρνητικότερο μετά την εμπειρία της πανδημίας αποδεικνύοντας ότι τόσο οι φοιτητές, όσο και τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν ήταν απολύτως έτοιμα για μια μετάβαση στη διαδικτυακή διδασκαλία (Chua & Ruzgar, 2021).

Όσον αφορά στις έρευνες για την ελληνική εκπαίδευση και ιδιαίτερα για τη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση και τον βαθμό που αυτή επηρεάστηκε από την πανδημία του Covid19 οι μέχρι σήμερα ερευνητικές προσπάθειες είναι ιδιαίτερος περιορισμένες. Σε μία από αυτές οι Γούλας & Καραλής (2020), αν και επικεντρώνονται στο αποτύπωμα της πανδημίας στη Δια Βίου Μάθηση στη χώρα μας, ορθά θα υποστηρίξουν ότι μετά το σύστημα δημόσιας υγείας, η τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν εκείνο το δημόσιο σύστημα που επέδειξε υψηλά αντανακλαστικά και άμεση ανταπόκριση στην κρίση, καθώς έως το τέλος Μαρτίου 2020 όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια είχαν ανακοινώσει μετάπτωση σε συστήματα σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης σε ποσοστό 96,5% (Λακασάς, 2020). Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η ερευνητική προσπάθεια των Σταμπολτζή, Γιαννούλα & Καλαματιανού (2020) όπου μελετάται ο βαθμός αποδοχής των μεθόδων εξ αποστάσεως διδασκαλίας εν μέσω COVID-19 από τους προπτυχιακούς φοιτητές ελληνικών πανεπιστημίων με διακριτές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η εν λόγω έρευνα θα καταδείξει τη θετική στάση των υποκειμένων απέναντι στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση στα πανεπιστήμια, αλλά θα αναδείξει και σειρά αδυναμιών όπως η ελλιπής ενημέρωση από τα ιδρύματα, η αδυναμία πρόσβασης και η έλλειψη επικοινωνίας και ανατροφοδότησης από τους καθηγητές. Σε έρευνα με πληθυσμό φοιτητές και φοιτήτριες του πανεπιστημίου Πατρών οι Karalis & Raïkou (2020) ανέδειξαν ότι οι αρχικοί προβληματισμοί των υποκειμένων για την ολοκλήρωση των σπουδών τους και το άγχος τους για τις μελλοντικές εξελίξεις αντικαταστάθηκαν από ένα αίσθημα ανακούφισης για την συνέχιση των μαθημάτων διαδικτυακά και από το γεγονός ότι το εξάμηνο σπουδών -

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

εαρινό εξάμηνο 2019-2020- ολοκληρώθηκε κανονικά. Επίσης, όσον αφορά στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι φοιτητές δήλωσαν ότι η συμμετοχή στα μαθήματα είναι πλέον ευκολότερη, όμως απουσιάζει η προσωπική επαφή και η κοινωνική αλληλεπίδραση στο αμφιθέατρο, ενώ οι τεχνικές δυσκολίες κάνουν το όλο εγχείρημα να μοιάζει προβληματικό. Τέλος, θετικά φαίνεται να ανταποκρίθηκαν οι φοιτητές του Πανεπιστημίου Πατρών στην μετάβαση από τη δια ζώσης στην εξ' αποστάσεως διδασκαλία συμφωνά και με τα αποτελέσματα της έρευνας των Kamarianos, Adamoroulou, Lambropoulos & Stamelos, (2020) όπου φαίνεται τα υποκείμενα να αντιμετώπισαν τη συνθήκη της πανδημίας ως μια πρόκληση και ευκαιρία για να αναπτύξουν νέες ψηφιακές δεξιότητες.

Μεθοδολογία της έρευνας

Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της έρευνας (ερευνητικό πρόβλημα) είναι να ανιχνεύσει, να περιγράψει και να «μετρήσει» τους όρους και τις συνθήκες εργασίας των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατά την περίοδο της πανδημίας. Με άλλα λόγια, σκοπός της έρευνας είναι να αποτυπώσει με ποσοτικούς όρους τις συνθήκες και τους όρους εργασίας που βίωσε και συνεχίζει να βιώνει ο συγκεκριμένος πληθυσμός.

Οι στόχοι της έρευνας (επιμέρους ερευνητικά προβλήματα) αποσκοπούν στο να αποτυπώσουν τις παραμέτρους των συνθηκών εργασίας των πανεπιστημιακών στη χώρα μας:

1. Να καταγραφούν τα δημογραφικά και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου πληθυσμού.
2. Να μετρηθεί το επίπεδο της επαγγελματικής εξουθένωσής τους, κατά την περίοδο της πανδημίας.
3. Να μετρηθεί η επίδραση συγκεκριμένων παραγόντων επαγγελματικού άγχους που ενδεχομένως βιώνουν κατά την περίοδο της πανδημίας.
5. Να συσχετιστεί το επίπεδο της επαγγελματικής τους εξουθένωσης με συγκεκριμένα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των πανεπιστημιακών, κατά την περίοδο της πανδημίας.
6. Να συσχετιστεί η επίδραση που ασκούν συγκεκριμένοι παράγοντες επαγγελματικού άγχους στους όρους και στις συνθήκες εργασίας των πανεπιστημιακών.
7. Να καταγραφούν οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στα τεχνικά προβλήματα και στο κόστος της τηλεκπαίδευσης που αντιμετωπίζουν κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης.
8. Να καταγραφούν οι στάσεις των πανεπιστημιακών απέναντι σε ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και των επιμορφωτικών τους αναγκών.
9. Να καταγραφούν οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι σε ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού τους βίου (εκπαιδευτική και κοινωνική καθημερινότητα).
10. Να καταγραφούν οι στάσεις των πανεπιστημιακών δασκάλων απέναντι σε ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης (εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα), κατά την περίοδο της πανδημίας.

11. Να συσχετιστούν οι στάσεις των πανεπιστημιακών ανά κλίμακα με τα δημογραφικά και τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά.

Πληθυσμός και δείγμα

Τον πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν πανεπιστημιακοί καθηγητές και συμβασιουχοι διδάσκοντες στα ελληνικά πανεπιστήμια. Αποταθήκαμε με προσκλήσεις συμπλήρωσης του ερευνητικού εργαλείου σε 1.000 περίπου άτομα, αλλά κατορθώσαμε να συγκεντρώσουμε 219 απαντήσεις. Θεωρούμε ότι το δείγμα είναι μεγάλο, γεγονός που εξασφαλίζει αντιπροσωπευτικότητα και την κανονικότητα της κατανομής του. Η δειγματοληψία ήταν βολική και τυχαία και ακολούθησε την τακτική της χιονοστιβάδας, αφού απευθυνθήκαμε αρχικά σε «προσβάσιμους» από τους ερευνητές πανεπιστημιακούς, οι οποίοι λειτούργησαν ως πολλαπλασιαστές, σε τυχαίο, πάντα, δείγμα.

Ερευνητική μέθοδος

Βασική μας επιλογή αποτέλεσε η ποσοτική ερευνητική μέθοδος. Το ερωτηματολόγιο επιλέχτηκε ως το προσφορότερο εργαλείο για την επισκόπηση και την καταγραφή των στάσεων ενός μεγάλου αριθμού πανεπιστημιακών ώστε να καταγράψουμε και για να αναλύσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες παραμέτρους των όρων και των συνθηκών εργασίας τους (Joshi, Kale, Chandel & Pal, 2015; Nemoto & Beglar, 2014; Hoinville & Jowell, 1978).

Το ερευνητικό εργαλείο

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί το περισσότερο χρησιμοποιημένο αλλά και το πιο παρεξηγημένο ερευνητικό εργαλείο. Και το γεγονός αυτό οφείλεται στην εσφαλμένη, αλλά ευρέως διαδεδομένη, άποψη ότι δεν υπάρχει ερευνητικό πεδίο στο οποίο να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Από την άλλη, το ερωτηματολόγιο θεωρείται το προσφορότερο εργαλείο για υβριδικές ερευνητικές προσπάθειες, αλλά και το εργαλείο με το οποίο είναι εξοικειωμένοι οι περισσότεροι από τους ερευνητές (Carifio & Perla, 2007; Javeau, 1996; Johns, 2005). Εύκολα μπορούμε να αντιληφθούμε ότι η διάχυτη αντίληψη για την ευκολία κατασκευής και χρήσης του ερωτηματολογίου είναι λανθασμένη, αφού και τόσο η θεωρία όσο και η πρακτική έχει δείξει τα προβλήματα κατασκευής και χρήσης του (Nemoto, & Temple, 2014; De Vaus, 1986). Θεωρούμε ότι το ερωτηματολόγιο, αν κατασκευαστεί και

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

χρησιμοποιηθεί σωστά, μπορεί να παρέχει χρησιμότητα και σημαντικότητα στοιχεία τόσο από πλευράς ποιότητας όσο και από πλευράς ποσότητας (Krosnick & Presser 2010; Gallhofer, 2007; Christian, Parsons & Dillmann, 2009; Mucchielli, 1968) και θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει, σε πολύ μεγάλο ποσοστό, την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της έρευνας.

Στην παρούσα έρευνα επιλέξαμε το ερωτηματολόγιο ως ερευνητικό εργαλείο για τους παρακάτω λόγους:

- Το ερωτηματολόγιο προκαλεί εύκολα το ενδιαφέρον των ερωτώμενων και αυξάνει τη συμμετοχή στην ερευνητική διαδικασία (Tourangeau, Rips & Rasinski, 2000; Javeau, 1996).
- Η αρχική απόφαση για την αναγκαιότητα χρησιμοποίησης μεγάλου δείγματος υποκειμένων και οι τεχνικές δυνατότητες της ερευνητικής ομάδας ευνοεί τη χρήση ερωτηματολογίου (Davidson, 1970).
- Το ερωτηματολόγιο προσφέρεται για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με αντιλήψεις και απόψεις υποκειμένων, οι οποίες δεν είναι εύκολο να παρατηρηθούν (Fraise & Piaget, 1970).
- Το ερωτηματολόγιο ως ερευνητικό εργαλείο επιτρέπει συνεχείς δοκιμές και παρεμβάσεις ώστε να διαμορφωθεί με τον καταλληλότερο τρόπο (Javeau, 1996).

Τα *ερωτηματολόγια* αποτελούν, ίσως, τα συνηθέστερα εργαλεία στην ποσοτική προσέγγιση όταν πρόκειται για την άντληση και συλλογή δεδομένων ευρείας κλίμακας. Όπως ήδη έχει τονιστεί, για τους σκοπούς της έρευνας, δομήθηκε ερωτηματολόγιο ως εργαλείο ποσοτικής διερεύνησης των στάσεων των διδασκόντων στη τριτοβάθμια εκπαίδευση σχετικά με τις συνθήκες και τους όρους της εργασίας τους κατά την περίοδο της πανδημίας. Στο ερωτηματολόγιο ενσωματώθηκαν κλίμακες τύπου Likert ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα. Η διαμόρφωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, επίσης, όπως αποδεικνύει και η διεθνής πρακτική, ήταν σημαντικό να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε αφενός να κατανοεί ο ερωτώμενος πλήρως την ερώτηση, για να προδιατίθεται ευνοϊκά, αφετέρου να απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα και να μην υπάρχει απόκλιση από τον ερευνητικό σκοπό. Γι' αυτόν τον λόγο, η γλώσσα των ερωτήσεων έπρεπε να είναι σαφής και κατανοητή, και οι ερωτήσεις να εξετάζουν διαφορετικές μορφές ενός φαινομένου και υπό διαφορετικές περιστάσεις. Εξάλλου, σύμφωνα με τους Robson (2010) και Robson & McCartan (2016), εκ των οποίων ουκ άνευ ενός ερωτηματολογίου είναι η ευστοχία, η αναλυτικότητα, η εκλεκτικότητα και, τέλος, η ομοιογενής προσέγγιση των ερωτήσεων και, συνακόλουθα, των πιθανών

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

απαντήσεων σε διαβαθμιστική κλίμακα. Επίσης, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου επιλέχθηκε να είναι «κλειστού τύπου» με προκαθορισμένες απαντήσεις, προκειμένου να αποφευχθούν, στο μέτρο του δυνατού, οι «ανοικτού τύπου» ερωτήσεις καθώς και οι πολύωρες αναλύσεις που αυτές προϋποθέτουν.

Το επόμενο βήμα ήταν η ηλεκτρονική αποστολή των ερωτηματολογίων. Όπως προαναφέρθηκε, η βοήθεια συναδέλφων καθηγητών υπήρξε σημαντική για τη διαμόρφωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, ζήτημα καθοριστικής σημασίας, καθώς η διαμόρφωση των ερωτήσεων μπορεί να οδηγήσει σε τροποποίηση κάποιου αρχικού ερευνητικού ερωτήματος, ανοίγοντας στον ερευνητή οπτικές τις οποίες δεν είχε αντιληφθεί ή δεν είχε κρίνει χρήσιμες για την έρευνά του (Robson & McCartan, 2016).

Το ερωτηματολόγιο, επομένως, παρέχει μια σχετικά απλή και στοχευμένη προσέγγιση στη μελέτη των στάσεων, των απόψεων, των αξιών, των πεποιθήσεων και των κινήτρων των υποκειμένων, με την κατάλληλη προσαρμογή των οποίων μπορεί να πραγματοποιηθεί συλλογή πολλών τυποποιημένων δεδομένων από σχεδόν οποιοδήποτε πληθυσμό κοινωνικών υποκειμένων. Γι' αυτόν τον λόγο το ερωτηματολόγιο αποτελεί το πιο σύνηθες εργαλείο και τεχνική συλλογής δεδομένων όταν πρόκειται για ένα μεγάλο σύνολο ατόμων. Ακόμη, το ερωτηματολόγιο, ιδιαίτερα με την ηλεκτρονική μορφή του, είναι εξαιρετικά χαμηλού κόστους και κόπου, όσον αφορά στη συλλογή πολυπληθών δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα, ενώ επιτρέπει την ανωνυμία του ερωτώμενου, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ευαίσθητα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα όπως αυτά που έχουμε εντάξει και στην παρούσα μελέτη.

Από την άλλη, το συγκεκριμένο εργαλείο αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο επιρροής των δεδομένων από τα χαρακτηριστικά (βιολογικά ή κοινωνικοοικονομικά) των ερωτώμενων, από τη μνήμη ή την υποκειμενικότητα του βιώματος κ.ά. Ο ερευνητής, λοιπόν, οφείλει να έχει υπόψη του πως οι ερωτώμενοι είναι πιθανό να αποφύγουν να απαντήσουν με ακρίβεια σε ερωτήσεις σχετικά με τις πεποιθήσεις και τις στάσεις τους. Επίσης, ιδίως τα ηλεκτρονικού τύπου ερωτηματολόγια, διακρίνονται συνήθως από χαμηλό ποσοστό απόκρισης, με άμεση συνέπεια την υποαντιπροσώπευση του δείγματος. Τέλος, μπορεί να είναι δύσκολο για τον ερευνητή να διαχειριστεί την έλλειψη εμπιστοσύνης των ερωτώμενων στη διαδικασία ή/και το εργαλείο, την έλλειψη αξιοπιστίας των απαντήσεων, αλλά και την πιθανή αμφισημία/πολυσημία/παρερμηνεία των απαντήσεων των ερωτώμενων (Robson, 2010).

Για τη συλλογή των δεδομένων για την έρευνά μας χρησιμοποιήθηκε ένα γραπτό ερωτηματολόγιο, σε ηλεκτρονική μορφή.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνάς

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας δομήθηκε ένα σύνθετο ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, το οποίο αποτελείται από μια σύνθεση ερωτηματολογίων η οποία περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

A. Ερωτήσεις δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών

B. Κλίμακα του Συνδρόμου της Επαγγελματικής Εξουθένωσης των Εκπαιδευτικών (Maslach Burnout Inventory M.B.I., Maslach & Jackson, 1986, όπως χρησιμοποιήθηκε από την Μούζουρα, 2005). Η κλίμακα που χρησιμοποιείται είναι 7βαθμη κλίμακα συχνότητας (0=ποτέ, 7 κάθε μέρα) και διαιρείται σε 3 υποκλίμακες (Κλίμακα Συναισθηματική Εξάντλησης (ΣΕ) με 9 δηλώσεις, Κλίμακα Αποπροσωποποίησης (ΑΠ) με 5 δηλώσεις και την Κλίμακα Προσωπικής Εκπλήρωσης (ΠΕ) με 8 δηλώσεις. Η χρήση παραγοντικής ανάλυσης επιβεβαίωσε την ύπαρξη των τριών παραγόντων, ενώ ο έλεγχος αξιοπιστίας με τον δείκτη Cronbach's alpha έδωσε αποδεκτές τιμές. Η συναισθηματική εξάντληση (emotional exhaustion) αφορά μια κατάσταση του ατόμου, όπου απουσιάζει η ενέργεια και η διάθεση της προσφοράς προς τους αποδέκτες της επαγγελματικής του ενασχόλησης (Κάντας, 1996). Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται αδυναμία προσφοράς του εαυτού τους στους μαθητές τους (Maslach, Jackson & Laiter, 1997). Η αποπροσωποποίηση (depersonalization) χαρακτηρίζει μια αρνητική στάση του εργαζόμενου έναντι των αποδεκτών των υπηρεσιών του. Οι εκπαιδευτικοί αρχίζουν να μη νοιώθουν θετικά για τους μαθητές τους και δημιουργούν μια απόσταση από αυτούς, η οποία συνοδεύεται και με αρνητικά συναισθήματα απέναντί τους (Maslach, et al 1997). Η μειωμένη επίτευξη- αναποτελεσματικότητα συνιστά μια μειωμένη εμπιστοσύνη των εργαζόμενων προς τον εαυτό τους και οδηγεί σε αρνητική αυτοαξιολόγηση. Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών το αίσθημα της αναποτελεσματικότητας σχετίζεται με μια δυσκολία που νοιώθουν στο να ανταποκριθούν στις προσδοκίες που είχαν όταν μπήκαν στο επάγγελμα (Maslach et, al., 1997).

Γ. Ερωτηματολόγιο Πηγών Επαγγελματικού Στρες των Εκπαιδευτικών, όπως συγκροτήθηκε και χρησιμοποιήθηκε από την Μούζουρα (2005). Πρόκειται για μια κλίμακα 35 δηλώσεων, όπου το δείγμα καλείται να εκφράσει τον βαθμό συμφωνίας του με την χρήση 5βαθμης κλίμακας (1=καθόλου, 5= Πάρα πολύ —η Μούζουρα χρησιμοποίησε τη λέξη υπερβολικά). Το συγκεκριμένο εργαλείο κατασκευάστηκε για χρήση από εκπαιδευτικούς Β/θμιας εκπαίδευσης. Κρίναμε ότι η συγκεκριμένη κλίμακα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε δείγμα εκπαιδευτικών Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς σημαντικές τροποποιήσεις. Στην έρευνα της Μούζουρα προέκυψαν 5 παράγοντες, τους οποίους και εμείς τροποποιήσαμε ως εξής: Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών, Θέματα σχετικά με τον εκπαιδευτικό οργανισμό, Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου, Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του πανεπιστημιακού, Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία. Η ολική κλίμακα, αλλά και οι 5 υποκλίμακες ελέγχθηκαν για την αξιοπιστίας τους και ο δείκτης Cronbach's alpha έδωσε αποδεκτές τιμές.

Δ. Ένα ερωτηματολόγιο, υπό τη μορφή 5θμης κλίμακας στάσεων υπό τη μορφή 1= Διαφωνώ απολύτως έως 5= Συμφωνώ απολύτως, το οποίο περιλαμβάνει 4 υποκλίμακες: (α) Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης, (β) Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης, (γ) Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών, (δ) Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης. Η παραγοντική ανάλυση έδειξε την κατανομή του συνόλου των δηλώσεων στις υποκλίμακες και η ολική κλίμακα, αλλά και οι 4 υποκλίμακες ελέγχθηκαν για την αξιοπιστίας τους και ο δείκτης Cronbach's alpha έδωσε αποδεκτές τιμές.

Ερευνητική διαδικασία

1. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας των κλιμάκων των Maslach et.al (1997) και της Μούζουρα (2005) στους πληθυσμούς στόχο.
2. Συζητήθηκε με συναδέλφους και συναδέλφισσες από την τριτοβάθμια εκπαίδευση η δημιουργία των δικών μας κλιμάκων και εν συνεχεία έγινε η πρώτη προσπάθεια σύνθεσής τους.
3. Ακολούθησαν (α) οι κριτικές αναγνώσεις εκ μέρους πιθανών υποκειμένων του δείγματος και εν συνεχεία προβήκαμε στις σχετικές διευκρινίσεις και διορθώσεις (β) κριτικές αναγνώσεις τους εκ μέρους ειδικών και η αξιολόγηση των δηλώσεων.

4. Εν συνεχεία, τα εργαλεία δοκιμάστηκαν σε μικρούς πληθυσμούς, ώστε να εγκυροποιηθούν και να ελεγχθεί η αξιοπιστία τους.
5. Διανεμήθηκε ηλεκτρονικά το ερωτηματολόγιο.
6. Ακολούθησε η διαδικασία ελέγχου των δεδομένων και η ανάλυσή τους.

Ανάλυση των δεδομένων

Τα δεδομένα αναλύθηκαν με το λογισμικό IBM SPSS Statistics v. 25 και χρησιμοποιήθηκε τόσο περιγραφική όσο και επαγωγική στατιστική. Για να εξετάσουμε την επίδραση των δημογραφικών παραγόντων καθώς και των ερωτήσεων συλλογής πληροφοριών, στο βαθμό συμφωνίας - ικανοποίησης που εξέφρασαν τα υποκείμενα, χρησιμοποιήσαμε t-test για τα για τις διωνυμικές μεταβλητές και έλεγχο ανάλυσης διασποράς (Anova) για τις μεταβλητές που λαμβάνουν περισσότερες από δύο τιμές.

Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της μελέτης

Είναι κοινός τόπος μεταξύ των ερευνητών πως η διερεύνηση θεμάτων όπως αυτό της παρούσας μελέτης θέτει ζητήματα ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας. Ιδιαίτερα στον χώρο της εκπαίδευσης, εξαιτίας των βιωμάτων που προκλήθηκαν κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης, τέτοιου είδους έρευνες ενδέχεται να ανακαλέσουν μνήμες από δυσάρεστα βιώματα οι συνέπειες των οποίων είναι ακόμη υπαρκτές, και να προκαλέσουν στους ερωτώμενους δυσάρεστες συμπεριφορές, όπως π.χ. νευρικότητα κ.λπ. Η πιθανότητα οι συμμετέχοντες να είναι ακόμη ευάλωτοι είναι σε ισχύ. Έτσι, η ερευνητική ομάδα φρόντισε ώστε οι ερευνητικοί στόχοι να είναι διαφανείς για να μπορούν οι ερευνώμενοι να αποχωρήσουν αν το θελήσουν και το επιθυμούν. Ενστερνιζόμενη τις θέσεις της επιστημονικής κοινότητας περί υπευθυνότητας και ηθικής συνειδητοποίησης της ερευνητικής διεξαγωγής (Robson & McCartan, 2016), η ερευνητική ομάδα επέδειξε την απαιτούμενη σε τέτοιου είδους κοινωνικά θέματα ευαισθησία αποφεύγοντας την παραβίαση ηθικών αρχών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ηθική και η δεοντολογία δεν εκλαμβάνονται μόνο ως δεσμευτικές κανονιστικές αρχές διεξαγωγής αλλά και ως δυναμικές διαδικασίες που επιβάλλεται να υλοποιούνται στην εφαρμογή των τεχνικών και των μεθοδολογικών σχεδιασμών της ερευνητικής ομάδας, καθώς ο ερευνητής βρίσκεται σε έναν διαρκή αυτοέλεγχο ηθικής ερευνητικής διαδικασίας ενταγμένης στη συνολική διαδικασία διωποκειμενικής αλλόδρασης και συλλογικού. Βασική αρχή του σχεδιασμού, λοιπόν, υπήρξε

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

ο σεβασμός των προσωπικοτήτων των συμμετεχόντων. (Robson & McCartan, 2016). Όπως ήδη έχει τονιστεί, οι συμμετέχοντες, μέσα από τα συλλογικά τους όργανα, έλαβαν μέρος στον σχεδιασμό και τον έλεγχο της διαδικασίας, ενώ βασική αρχή της συνεργασίας υπήρξε η επιστημονική αμοιβαιότητα και εμπιστοσύνη. Έτσι, θέτοντας τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου στον έλεγχο των ομοσπονδιών επιχειρήσαμε την κατασκευή ενός εργαλείου κατανοητού και ικανού, ακριβούς και λειτουργικού (Creswell, 2009).

Η ιδιαίτερη ευαισθησία που επέδειξε η ερευνητική ομάδα οφείλεται αφενός στο εκπαιδευτικό της κεφάλαιο όσον αφορά σε ζητήματα προκαταλήψεων και σε στερεότυπα σχετικά με το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη φυλή, την εθνικότητα, την ηλικία ή οποιαδήποτε ειδική ανάγκη, αφετέρου στη συνειδητοποίηση, λόγω και της φύσης της μελέτης, της πιθανής χρησιμοποίησής της για πολιτικούς σκοπούς. Γι' αυτό και η μελέτη περιορίζεται αυστηρά στο επιστημονικό πεδίο, αφού η ερευνητική ομάδα αναγνωρίζει τις πιθανές επιπτώσεις από τον τρόπο διατύπωσης των ευρημάτων της έρευνας, καθώς αυτά ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για την απόδοση ωφελιμιστικών ερμηνειών αναφορικά με το ελληνικό εκπαιδευτικό τοπίο από τις εμπλεκόμενες στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι ομάδες.

Ακόμη, καθώς ο ερευνητής οφείλει να σέβεται τους αποδέκτες των μελετών του και συγχρόνως και τους άλλους ερευνητές που πιθανό να χρησιμοποιήσουν ευρήματα της έρευνάς του, η ερευνητική ομάδα θεωρεί την παρούσα μελέτη αφηγηματική άλλων σχεδιασμών. Έτσι, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται χωρίς παραποιήσεις, ενώ απορρίπτεται η εργαλειακή πρακτική της εξυπηρέτησης συμφερόντων ή της επιβεβαίωσης ερευνητικών υποθέσεων. Σημαντική είναι, επίσης, η βούληση της ερευνητικής ομάδας να δημοσιεύσει τη μελέτη και να μοιραστεί τα ευρήματά της, συμβάλλοντας στην προάσπιση των δικαιωμάτων της εκπαιδευτικής κοινότητας αλλά και της ελληνικής κοινωνίας.

Έτσι, λοιπόν, αποφεύχθηκε, κατά τη διάρκεια της έρευνας, η αλλοίωση των πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό σκοπό της έρευνας, η συμμετοχή των υποκειμένων χωρίς να έχουν ενημερωθεί προηγουμένως για την έρευνα, ο εξαναγκασμός των υποκειμένων για συμμετοχή, η έκθεση των συμμετεχόντων σε αγχωτικές καταστάσεις, αλλά και οποιαδήποτε παραβίαση της προσωπικής τους ζωής (Robson & McCartan, 2016). Συνεπώς, η ερευνητική ομάδα θεωρεί πως οι πρακτικές σε όλα τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας χαρακτηρίζονται από ηθική και τήρηση της διεθνούς πρακτικής όσον αφορά στην επιστημονική ερευνητική δεοντολογία.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε
συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Αποτελέσματα της έρευνας

Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Πίνακας 1. Κατανομή του δείγματος των πανεπιστημιακών ανάλογα με το φύλο

Φύλο	Υποκείμενα	%
Άνδρας	138	63,0
Γυναίκα	81	37,0
Σύνολο	219	100,0

Από τον ανωτέρω πίνακα διακρίνουμε πως από τα 219 υποκείμενα της έρευνας τα 81 (37%) είναι γυναίκες και τα 138 (63%) άνδρες.

Πίνακας 2. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία

Ηλικία	Υποκείμενα	%
31-40 ετών	21	9,6
41-50 ετών	69	31,5
>51 ετών	129	58,9
Σύνολο	219	100,0

Αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή του δείγματος διακρίνουμε ότι το 58,9% του δείγματος (129 άτομα) είναι μεγαλύτερα από 51 ετών, το 31,5% (69 άτομα) εντάσσεται στην ηλικιακή ομάδα 41 έως 50 ετών και το 9,6% (21 άτομα) των υποκειμένων είναι μεταξύ 31 και 40 ετών.

Πίνακας 3. Κατανομή του δείγματος των ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση του

Οικογενειακή κατάσταση	Υποκείμενα	%
Έγγαμος/η	36	16,4
Άγαμος/η	165	75,3
Άλλο	18	8,2
Σύνολο	219	100,0

Πίνακας 4. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων του

Αριθμός τέκνων	Υποκείμενα	%
Κανένα	48	21,9
Ένα	69	31,5
Δύο	93	42,5
Περισσότερα από δύο	9	4,1
Σύνολο	219	100,0

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των υποκειμένων παρατηρούμε ότι το 16,4% του δείγματος (34 άτομα) δήλωσαν άγαμοι, το 75,3% (165 άτομα) έγγαμοι και το 8,2% (18 άτομα) δήλωσαν κάτι άλλο (χήροι, διαζευγμένοι κ.α.). Εν συνεχεία, το 21,9% του δείγματος (48 άτομα) δήλωσε άτεκνο, το 31,5% (69 άτομα) δήλωσε ότι έχει ένα τέκνο, το 42,5% (93 άτομα) δήλωσε δύο τέκνα και το 4,1% των υποκειμένων (9 άτομα) δήλωσε ότι έχει περισσότερα από δύο τέκνα.

Πίνακας 5. Κατανομή του δείγματος των πανεπιστημιακών ανάλογα με τη σχέση εργασίας και την βαθμίδα τους

Σχέση εργασίας	Υποκείμενα	%
ΕΔΙΠ/ΕΤΕΠ	24	11,0
Συμβασιούχος	48	21,9
Επίκουρος καθηγητής	39	17,8
Αναπληρωτής καθηγητής	45	20,5
Καθηγητής	63	28,8
Σύνολο	219	100,0

Όσον αφορά στη κατανομή του δείγματος των πανεπιστημιακών ανάλογα με τη σχέση εργασίας και την βαθμίδα τους, το 11% του δείγματος (24 υποκείμενα) είναι ΕΔΙΠ ή ΕΤΕΠ, το 21,9% (48 υποκείμενα) συμβασιούχοι διδάσκοντες, το 17,8 (39 υποκείμενα) Επίκουροι Καθηγητές, το 20,5% (45 υποκείμενα) Αναπληρωτές Καθηγητές και το 28,8% (63 υποκείμενα) Καθηγητές πρώτης βαθμίδας.

Πίνακας 6. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την προϋπηρεσία του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Προϋπηρεσία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	Υποκείμενα	%
0-10 έτη	66	30,1
11-20 έτη	84	38,4
21-30 έτη	51	23,3
Περισσότερα από 31 έτη	18	8,2
Σύνολο	219	100,0

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Όσον αφορά στην κατανομή του δείγματος ανάλογα με την προϋπηρεσία του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση διακρίνουμε ότι από το σύνολο των 219 διδασκόντων που συμμετείχαν στην έρευνα οι 66 (30,1%) δήλωσαν από 0 έως 10 χρόνια προϋπηρεσίας, οι 84 (38,4%) δήλωσαν από 11 έως 20 χρόνια προϋπηρεσίας, οι 51 (23,3%) δήλωσαν από 21 έως 30 χρόνια προϋπηρεσίας και τέλος 18 από τους πανεπιστημιακούς του δείγματος (8,2%) δήλωσαν περισσότερα από 31 έτη προϋπηρεσίας.

Πίνακας 7. Κατανομή του δείγματος των πανεπιστημιακών ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο της ειδίκευσής τους

Επιστημονικός κλάδος ειδίκευσης	Υποκείμενα	%
Ανθρωπιστικές επιστήμες	54	24,7
Κοινωνικές επιστήμες	126	57,5
Θετικές επιστήμες	30	13,7
Τεχνολογικές επιστήμες	3	1,4
Επιστήμες Υγείας	6	2,7
Σύνολο	219	100,0

Αναφορικά με την κατανομή του δείγματος των πανεπιστημιακών ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο της ειδίκευσής τους το 24,7% του δείγματος (54 υποκείμενα) προέρχεται από τις ανθρωπιστικές επιστήμες, το 57,5% (126 άτομα) από τις κοινωνικές επιστήμες, το 13,7% (30 υποκείμενα) από τις θετικές επιστήμες, το 1,4% (3 υποκείμενα) από τις τεχνολογικές επιστήμες και το 2,7% (6 υποκείμενα) από τις επιστήμες υγείας.

Πίνακας 8. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο εργασίας

Τόπος εργασίας	Υποκείμενα	%
Αθήνα/Θεσσαλονίκη	84	38,4
Αστικό κέντρο	117	53,4
Ημιαστική περιοχή	18	8,2
Σύνολο	219	100,0

Αναφορικά με την κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο εργασίας διακρίνουμε ότι το 38,4% του δείγματος (84 υποκείμενα) εργάζονται στα μητροπολιτικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης, το 53,4% (117 υποκείμενα) σε αστικά κέντρα και το 8,2% (18 υποκείμενα) σε ημιαστικές περιοχές.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας 9. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν κατέχει θέση ευθύνης στο πανεπιστήμιο

Θέση ευθύνης	Υποκείμενα	%
Όχι	198	90,4
Ναι	21	9,6
Σύνολο	219	100,0

Πίνακας 10. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον βαθμό ικανοποίησης από την ανταπόκριση της δημόσιας εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της πανδημίας;

Βαθμός ικανοποίησης	Υποκείμενα	%	Μ.Ο.	Τυπική απόκλιση
Καθόλου	9	4,1	3,56	1,075
Ελάχιστα	27	12,3		
Μέτρια	60	27,4		
Αρκετά	78	35,6		
Πολύ	45	20,5		
Σύνολο	219	100,0		

Όπως είναι εμφανές από τον ανωτέρω πίνακα, το 4,1% των πανεπιστημιακών δασκάλων (9 άτομα) δήλωσαν «καθόλου» ικανοποιημένοι από την ανταπόκριση της δημόσιας εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της πανδημίας, το 12,3% (27 άτομα) δήλωσε «ελάχιστα» ικανοποιημένο, το 27,4% (60 άτομα) δήλωσαν «μέτρια» ικανοποιημένοι, το 35,6% (78 άτομα) δήλωσαν «αρκετά» ικανοποιημένοι και τέλος το 20,5% (45 άτομα) δήλωσαν «πολύ» ικανοποιημένοι από την ανταπόκριση της δημόσιας εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της πανδημίας. Συνολικά διακρίνουμε ότι ο μέσος όρος της κλίμακας κυμαίνεται στο 3,56/5 εμφανίζει δηλαδή έναν σαφή βαθμό ικανοποίησης εκ μέρους των πανεπιστημιακών δασκάλων.

Πίνακας 11. Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον βαθμό ικανοποίησης από την από την εκπαιδευτική πολιτική κατά την περίοδο της πανδημίας;

Βαθμός ικανοποίησης	Υποκείμενα	%	Μ.Ο.	Τυπική απόκλιση
Καθόλου	51	23,3	2,93	1,411
Ελάχιστα	51	23,3		
Αρκετά	96	43,8		
Πολύ	21	9,6		
Σύνολο	219	100,0		

Όπως είναι εμφανές από τον ανωτέρω πίνακα, το 23,3% των πανεπιστημιακών δασκάλων (51 άτομα) δήλωσαν «καθόλου» ικανοποιημένοι από την εκπαιδευτική πολιτική κατά την

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

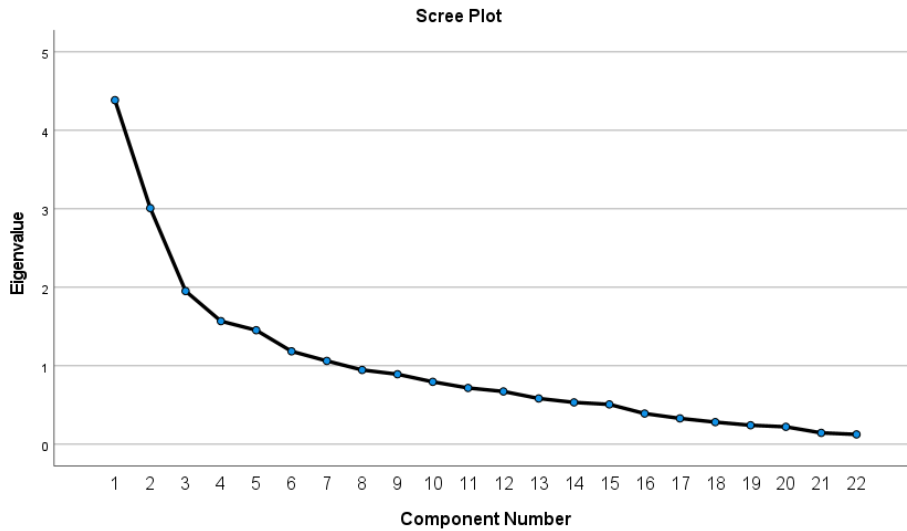
περίοδο της πανδημίας, ένα άλλο 23,3% (51 άτομα) δήλωσε «ελάχιστα» ικανοποιημένο, το 43,8% (96 άτομα) δήλωσαν «μέτρια» ικανοποιημένοι και τέλος το 9,6% (21 άτομα) δήλωσαν «πολύ» ικανοποιημένοι από την εκπαιδευτική πολιτική κατά την περίοδο της πανδημίας. Συνολικά διακρίνουμε ότι ο μέσος όρος της κλίμακας κυμαίνεται στο 2,93/4 εμφανίζει δηλαδή έναν σαφή βαθμό ικανοποίησης εκ μέρους των πανεπιστημιακών δασκάλων.

Πίνακας 12. Έλεγχος εγκυρότητας των έξι κλιμάκων

Κλίμακα		Cronbach's alpha
A	Ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης (Maslach & Jackson, 1986 όπως μεταφράστηκε από την Μούζουρα, 2005) – Προσαρμογή	0,701
B	Ερωτηματολόγιο πηγών Επαγγελματικού Στρες των Εκπαιδευτικών (Μούζουρα, 2005) – Προσαρμογή	0,923
Γ	Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης	0,912
Δ	Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης	0,880
Ε	Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών	0,937
ΣΤ	Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης	0,943

Ο έλεγχος αξιοπιστίας και εσωτερικής εγκυρότητας σε όλες τις κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν έδειξε υψηλές τιμές για τον δείκτη alpha του Cronbach, αφού η σχετική τιμή πρέπει να είναι μεγαλύτερη του 0,6 για να θεωρήσουμε ότι υπάρχει έστω ελάχιστη εγκυρότητα και όσο πλησιάζει την τιμή (1) ο βαθμός εγκυρότητας τείνει στο απόλυτο. Με άλλα λόγια, οι κλίμακες στάσεων θεωρούνται απολύτως έγκυρες και αξιόπιστες.

Το ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης

Διάγραμμα 1. Αριθμός παραγόντων για την κλίμακα Maslach & Jackson (1986)

Πίνακας 13. Έλεγχος εγκυρότητας των τριών κλιμάκων του Ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης.

Κλίμακα	Cronbach's alpha
Κλίμακα Συναισθηματικής Εξάντλησης	0,772
Αποπροσωποποίηση	0,68
Προσωπική Εκπλήρωση	0,717
Ολική κλίμακα	0,701

Ο έλεγχος αξιοπιστίας και εσωτερικής εγκυρότητας σε όλες τις κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης, έδειξε υψηλές τιμές για τον δείκτη alpha του Cronbach και επομένως, οι κλίμακες στάσεων θεωρούνται απολύτως έγκυρες και αξιόπιστες.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας 14. Κατανομή του βαθμού συμφωνίας στην κλίμακα **A. Ερωτηματολόγιο Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης (Maslach & Jackson, 1986 όπως μεταφράστηκε από την Μούζουρα, 2005) - Προσαρμογή (0= Ποτέ, 6= Κάθε μέρα) ανά υποκλίμακα**

A	Δηλώσεις	0	1	2	3	4	5	6
Συναισθηματικής Εξάντληση								
A1	Νιώθω συναισθηματικά «στραγγισμένος /η» από τη δουλειά μου	9,6	17,8	13,7	23,3	16,4	16,4	2,7
A2	Νιώθω εξαντλημένος /η στο τέλος της εργάσιμης μέρας	2,7	15,1	13,7	17,8	26,0	20,5	4,1
A3	Νιώθω κουρασμένος /η όταν σηκώνομαι το πρωί και πρέπει να αντιμετωπίσω μια ακόμη μέρα στη δουλειά	15,1	19,2	17,8	16,4	21,9	8,2	1,4
A6	Το να εργάζομαι με ανθρώπους όλη μέρα αποτελεί πίεση για μένα	26,0	26,0	23,3	13,7	5,5	4,1	1,4
A8	Αισθάνομαι ξοφλημένος /η εξαιτίας της δουλειάς μου	63,0	20,5	9,6	6,8			
A13	Αισθάνομαι απογοητευμένος από τη δουλειά μου	37,0	30,1	13,7	15,1	2,7		1,4
A14	Αισθάνομαι ότι εργάζομαι πολύ σκληρά		2,7	5,5	5,5	26,0	38,4	21,9
A16	Το να κάνω μια εργασία που με φέρνει σε άμεση σχέση με τους ανθρώπους, μου προκαλεί υπερβολικό στρες	35,6	35,6	15,1	5,5	4,1	4,1	
A20	Νιώθω σαν να είμαι στο τέλος μου	54,8	28,8	5,5	6,8		1,4	2,7
Αποπροσωποποίηση								
A5	Αισθάνομαι ότι μεταχειρίζομαι μερικούς από τους εκπαιδευόμενους σαν να ήταν άψυχα αντικείμενα	60,3	12,3	13,7	9,6	2,7	1,4	
A10	Έγινα σκληρότερος /η προς τους ανθρώπους από τότε που είμαι στη δουλειά αυτή	46,6	20,5	6,8	6,8	11,0	6,8	1,4
A11	Ανησυχώ ότι η δουλειά αυτή με σκληραίνει συναισθηματικά	38,4	30,1	5,5	8,2	12,3	5,5	
A15	Δεν νοιάζομαι πραγματικά για το τι συμβαίνει σε κάποιους από τους εκπαιδευόμενους	65,8	17,8	6,8	2,7	4,1		2,7
A22	Αισθάνομαι πώς οι εκπαιδευόμενοι με κατηγορούν για κάποια από τα προβλήματά τους	34,2	30,1	16,4	15,1	4,1		
Προσωπική Επίτευξη								
A4	Μπορώ εύκολα να καταλάβω πώς οι εκπαιδευόμενοι μου αισθάνονται γενικώς για τα πράγματα		1,4	1,4	21,9	31,5	35,6	8,2
A7	Αντιμετωπίζω πολύ αποτελεσματικά τα προβλήματα των εκπαιδευόμενων	1,4	2,7	5,5	16,4	28,8	31,5	13,7
A9	Νιώθω πραγματικά ότι επηρεάζω τη ζωή άλλων ανθρώπων μέσα από τη δουλειά μου		4,1	5,5	19,2	23,3	34,2	13,7
A12	Νιώθω εξαιρετικά ενεργητικός /ή		1,4	5,5	16,4	32,9	31,5	12,3
A17	Μπορώ εύκολα να δημιουργήσω άνετη ατμόσφαιρα με τους εκπαιδευόμενους			6,8	4,1	12,3	47,9	28,8
A18	Αισθάνομαι τονωμένος /η μετά από μια στενή συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους	2,7			11,0	24,7	37,0	24,7
A19	Έχω επιτύχει πολλά αξιόλογα πράγματα στη δουλειά αυτή			1,4	16,4	23,3	39,7	19,2
A21	Στη δουλειά μου, χειρίζομαι τα συναισθηματικά προβλήματα πολύ ήρεμα	1,4	2,7	8,2	16,4	24,7	32,9	13,7

Όσον αφορά στην υποκλίμακα της *συναισθηματικής εξάντλησης* (Cronbach's alpha=0,772), διακρίνουμε σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα ότι στη δήλωση *Νιώθω συναισθηματικά «στραγγισμένος /η» από τη δουλειά μου* (A1), το 9,6% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 17,8% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 13,7% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 23,3% μερικές φορές το μήνα, το 16,4% μία φορά την εβδομάδα, ένα άλλο 16,4% μερικές φορές την

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

εβδομάδα και το 2,7% των υποκειμένων κάθε μέρα. Εν συνεχεία, στη δήλωση *Νιώθω εξαντλημένος/η στο τέλος της εργάσιμής μέρας* (A2), το 2,7% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 15,1% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 13,7% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 17,8% μερικές φορές το μήνα, το 26% μία φορά την εβδομάδα, το 20,5% μερικές φορές την εβδομάδα και το 4,1% των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση *Νιώθω κουρασμένος/η όταν σηκώνομαι το πρωί και πρέπει να αντιμετωπίσω μια ακόμη μέρα στη δουλειά* (A3), το 15,1% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 19,2% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 17,8% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 16,4% μερικές φορές το μήνα, το 21,9% μία φορά την εβδομάδα, το 8,2% μερικές φορές την εβδομάδα και το 1,4% των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση *Το να εργάζομαι με ανθρώπους όλη μέρα αποτελεί πίεση για μένα* (A6), το 26% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, ένα άλλο 26% δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 23,3% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 13,7% μερικές φορές το μήνα, το 5,5% μία φορά την εβδομάδα, το 4,1% μερικές φορές την εβδομάδα και το 1,4% των υποκειμένων κάθε μέρα. Αναφορικά με τη δήλωση *Αισθάνομαι ξοφλημένος/η εξαιτίας της δουλειάς μου* (A8), το 63% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 20,5% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 9,6% μία φορά το μήνα ή λιγότερο και το 6,8% μερικές φορές το μήνα. Αναφορικά με τη δήλωση *Αισθάνομαι απογοητευμένος από τη δουλειά μου* (A13), το 37% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 30,1% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 13,7% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 15,1% μερικές φορές το μήνα, το 2,7% μία φορά την εβδομάδα, και το 1,7 % των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση *Αισθάνομαι ότι εργάζομαι πολύ σκληρά* (A14) το 2,7% δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, άλλο ένα 5,5% μερικές φορές το μήνα, το 26% μία φορά την εβδομάδα, το 38,4% μερικές φορές την εβδομάδα και το 21,9 % των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση *Το να κάνω μια εργασία που με φέρνει σε άμεση σχέση με τους ανθρώπους, μου προκαλεί υπερβολικό στρες* (A16), το 35,6% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, άλλο ένα 35,6% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 15,1% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 5,5% μερικές φορές το μήνα, το 4,1% μία φορά την εβδομάδα, και άλλο ένα 4,1% μερικές φορές την εβδομάδα. Τέλος, αναφορικά με τη δήλωση *Νιώθω σαν να είμαι στο τέλος μου* (A20), το 54,8% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 28,8% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 6,8% μερικές φορές το μήνα, το 1,4% μερικές φορές την εβδομάδα και το 2,7 % των υποκειμένων κάθε μέρα.

Όσον αφορά την υποκλίμακα της *αποπροσωποποίησης* (Cronbach's alpha=0,680), διακρίνουμε σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα ότι στη δήλωση *Αισθάνομαι ότι μεταχειρίζομαι μερικούς από τους εκπαιδευόμενους σαν να ήταν άψυχα αντικείμενα* (A5), το

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

60,3% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 12,3% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 13,7% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 9,6% μερικές φορές το μήνα, το 2,7% μία φορά την εβδομάδα και το 1,4% μερικές φορές την εβδομάδα. Όσον αφορά στη δήλωση Έγινα σκληρότερος /η προς τους ανθρώπους από τότε που είμαι στη δουλειά αυτή (A10), το 46,6% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 20,5% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 6,8% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 6,8% μερικές φορές το μήνα, το 11% μία φορά την εβδομάδα, το 6,8% μερικές φορές την εβδομάδα και το 1,4% των υποκειμένων κάθε μέρα. Αναφορικά με τη δήλωση Ανησυχώ ότι η δουλειά αυτή με σκληραίνει συναισθηματικά (A11), το 38,4% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 30,1% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 8,2% μερικές φορές το μήνα, το 12,3% μία φορά την εβδομάδα, και το 5,5% μερικές φορές την εβδομάδα. Όσον αφορά στη δήλωση Δεν νοιάζομαι πραγματικά για το τι συμβαίνει σε κάποιους από τους εκπαιδευόμενους (A15), το 65,8% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 17,8% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 6,8% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 2,7% μερικές φορές το μήνα, το 4,1% μία φορά την εβδομάδα, και το 2,7% των υποκειμένων κάθε μέρα. Τέλος, αναφορικά με τη δήλωση Αισθάνομαι πώς οι εκπαιδευόμενοι με κατηγορούν για κάποια από τα προβλήματά τους (A22), το 34,2% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 30,1% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 16,4% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 15,1% μερικές φορές το μήνα και το 4,1% μία φορά την εβδομάδα.

Όσον αφορά την υποκλίμακα της προσωπικής επίτευξης (Cronbach's alpha=0,717), διακρίνουμε σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα ότι στη δήλωση Μπορώ εύκολα να καταλάβω πώς οι εκπαιδευόμενοι μου αισθάνονται γενικώς για τα πράγματα (A4), κανένα από τα υποκείμενα δεν δήλωσε ποτέ, το 1,4% δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 1,4% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 21,9% μερικές φορές το μήνα, το 31,5% μία φορά την εβδομάδα, το 35,6% μερικές φορές την εβδομάδα και το 8,2% των υποκειμένων κάθε μέρα. Επίσης, στη δήλωση Αντιμετωπίζω πολύ αποτελεσματικά τα προβλήματα των εκπαιδευόμενων (A7), το 1,4% από τα υποκείμενα δήλωσε ποτέ, το 2,7% δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 16,4% μερικές φορές το μήνα, το 28,8% μία φορά την εβδομάδα, το 31,5% μερικές φορές την εβδομάδα και το 13,7% των υποκειμένων κάθε μέρα. Αναφορικά με τη δήλωση Νιώθω πραγματικά ότι επηρεάζω τη ζωή άλλων ανθρώπων μέσα από τη δουλειά μου (A9), το 4,1% των υποκειμένων δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 19,2% μερικές φορές το μήνα, το 23,3% μία φορά την εβδομάδα, το 34,2% μερικές φορές την εβδομάδα και το 13,7% των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση Νιώθω εξαιρετικά

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

ενεργητικός /ή (A12), το 1,4% των υποκειμένων δήλωσε μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 5,5% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 16,4% μερικές φορές το μήνα, το 32,9% μία φορά την εβδομάδα, το 31,5% μερικές φορές την εβδομάδα και το 12,3% των υποκειμένων κάθε μέρα. Αναφορικά με τη δήλωση Μπορώ εύκολα να δημιουργήσω άνετη ατμόσφαιρα με τους εκπαιδευόμενους (A17), το 6,8% των υποκειμένων δήλωσε μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 4,1% μερικές φορές το μήνα, το 12,3% μία φορά την εβδομάδα, το 47,9% μερικές φορές την εβδομάδα και το 28,8% των υποκειμένων κάθε μέρα. Όσον αφορά στη δήλωση Αισθάνομαι τονωμένος /η μετά από μια στενή συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους (A18), το 2,7% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 11% μερικές φορές το μήνα, το 24,7% μία φορά την εβδομάδα, το 37% μερικές φορές την εβδομάδα και το 24,7% των υποκειμένων κάθε μέρα. Επίσης, στη δήλωση Έχω επιτύχει πολλά αξιόλογα πράγματα στη δουλειά αυτή (A19), 1,4% από τα υποκείμενα δήλωσε μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 16,4% μερικές φορές το μήνα, το 23,3% μία φορά την εβδομάδα, το 39,7% μερικές φορές την εβδομάδα, και το 19,2% των υποκειμένων κάθε μέρα. Τέλος, αναφορικά με τη δήλωση Στη δουλειά μου, χειρίζομαι τα συναισθηματικά προβλήματα πολύ ήρεμα (A21), το 1,4% των υποκειμένων δήλωσε ποτέ, το 2,7% μερικές φορές το χρόνο ή λιγότερο, το 8,2% μία φορά το μήνα ή λιγότερο, το 16,4% μερικές φορές το μήνα, το 24,7% μία φορά την εβδομάδα, το 32,9% μερικές φορές την εβδομάδα και το 13,7 % των υποκειμένων κάθε μέρα.

Πίνακας 15. Κατανομή του βαθμού με βάση το Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης ανά κλίμακα στην κλίμακα (Maslach & Jackson, 1986 όπως μεταφράστηκε από την Μούζουρα, 2005) - Προσαρμογή (0= Ποτέ, 6= Κάθε μέρα) ανά κλίμακα.

	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Τιμή
Κλίμακα Συναισθηματικής Εξάντλησης	<16	17-26	>26	18,54
Αποπροσωποποίηση	<8	9-13	>14	5,67
Προσωπική Επίτευξη	>37	31-36	<30	17,31

Πίνακας 16. Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις ανά κλίμακα του Ερωτηματολογίου Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης

	Mean	SD	Χαρακτηρισμός
Κλίμακα Συναισθηματικής Εξάντλησης	31,04	7,990	Υψηλή
Αποπροσωποποίηση	16,56	4,534	Υψηλή
Προσωπική Επίτευξη	25,57	7,051	Υψηλή

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας 17. Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις ανά δήλωση και ανά κλίμακα του Ερωτηματολογίου Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης

	Δηλώσεις	Mean	S.D.
Συναισθηματικής Εξάντληση			
A1	Νιώθω συναισθηματικά «στραγγισμένος /η» από τη δουλειά μου	2,79	1,659
A2	Νιώθω εξαντλημένος /η στο τέλος της εργάσιμής μέρας	3,27	1,541
A3	Νιώθω κουρασμένος /η όταν σηκώνομαι το πρωί και πρέπει να αντιμετωπίσω μια ακόμη μέρα στη δουλειά	2,41	1,624
A6	Το να εργάζομαι με ανθρώπους όλη μέρα αποτελεί πίεση για μένα	1,64	1,459
A8	Αισθάνομαι ξοφλημένος /η εξαιτίας της δουλειάς μου	,60	,920
A13	Αισθάνομαι απογοητευμένος από τη δουλειά μου	1,22	1,288
A14	Αισθάνομαι ότι εργάζομαι πολύ σκληρά	4,58	1,207
A16	Το να κάνω μια εργασία που με φέρνει σε άμεση σχέση με τους ανθρώπους, μου προκαλεί υπερβολικό στρες	1,19	1,313
A20	Νιώθω σαν να είμαι στο τέλος μου	,84	1,327
Αποπροσωποποίηση			
A5	Αισθάνομαι ότι μεταχειρίζομαι μερικούς από τους εκπαιδευόμενους σαν να ήταν άψυχα αντικείμενα	,86	1,256
A10	Έγινα σκληρότερος /η προς τους ανθρώπους από τότε που είμαι στη δουλειά αυτή	1,41	1,754
A11	Ανησυχώ ότι η δουλειά αυτή με σκληραίνει συναισθηματικά	1,42	1,608
A15	Δεν νοιάζομαι πραγματικά για το τι συμβαίνει σε κάποιους από τους εκπαιδευόμενους	,73	1,350
A22	Αισθάνομαι πώς οι εκπαιδευόμενοι με κατηγορούν για κάποια από τα προβλήματά τους	1,25	1,194
Προσωπική Επίτευξη			
A4	Μπορώ εύκολα να καταλάβω πώς οι εκπαιδευόμενοι μου αισθάνονται γενικώς για τα πράγματα	4,23	1,099
A7	Αντιμετωπίζω πολύ αποτελεσματικά τα προβλήματα των εκπαιδευόμενων	4,18	1,093
A9	Νιώθω πραγματικά ότι επηρεάζω τη ζωή άλλων ανθρώπων μέσα από τη δουλειά μου	4,19	1,345
A12	Νιώθω εξαιρετικά ενεργητικός /ή	4,25	1,283
A17	Μπορώ εύκολα να δημιουργήσω άνετη ατμόσφαιρα με τους εκπαιδευόμενους	4,88	1,148
A18	Αισθάνομαι τονωμένος /η μετά από μια στενή συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους	4,64	1,079
A19	Έχω επιτύχει πολλά αξιόλογα πράγματα στη δουλειά αυτή	4,59	1,032
A21	Στη δουλειά μου, χειρίζομαι τα συναισθηματικά προβλήματα πολύ ήρεμα	4,14	1,257

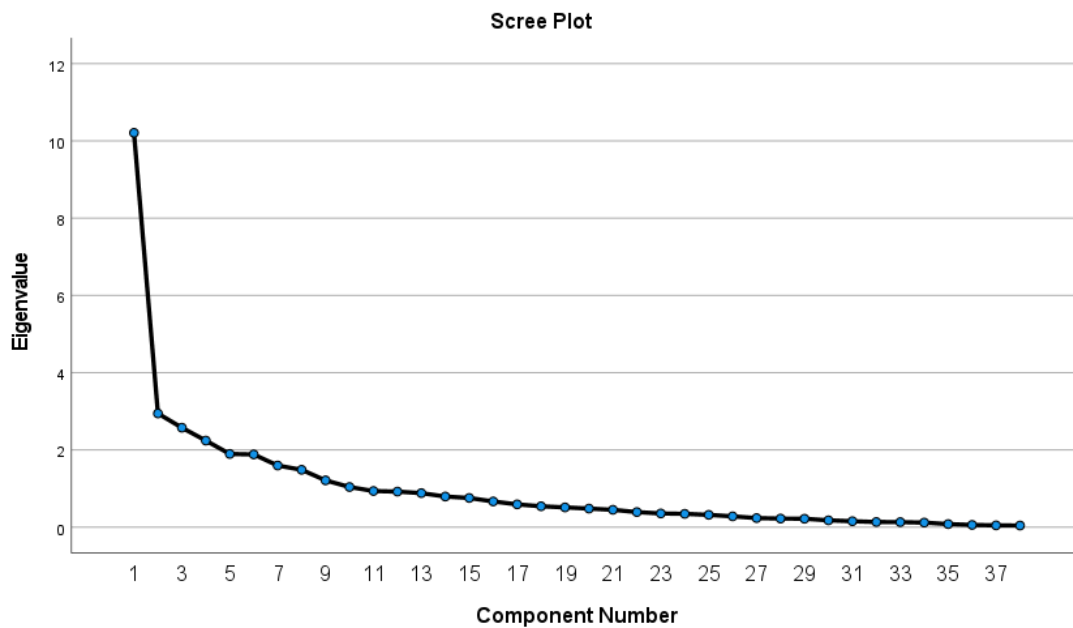
Όσον αφορά στους μέσους όρους των δηλώσεων του Ερωτηματολογίου Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης, παρατηρούμε ότι στην κλίμακα *Συναισθηματικής Εξάντλησης* για τη δήλωση *Νιώθω συναισθηματικά «στραγγισμένος /η» από τη δουλειά μου* (A1), οι απαντήσεις δεν υποδηλώνουν σαφή συμφωνία ή διαφωνία (2,79/5), εν συνεχεία, στη δήλωση *Νιώθω εξαντλημένος /η στο τέλος της εργάσιμής μέρας* (A2), παρατηρούμε σαφή συμφωνία των υποκείμενων (3,27/5), όπως και στη δήλωση (A14) *Αισθάνομαι ότι εργάζομαι πολύ σκληρά*, όπου ο βαθμός συμφωνίας είναι σχεδόν απόλυτος (4,58/5). Αντιθέτως, στη δήλωση *Νιώθω κουρασμένος /η όταν σηκώνομαι το πρωί και πρέπει να αντιμετωπίσω μια ακόμη μέρα στη δουλειά* (A3) ο μέσος όρος κινείται οριακά προς τη διαφωνία. Πολύ μεγάλος βαθμός διαφωνίας παρατηρείται εξάλλου στις δηλώσεις: *Το να εργάζομαι με ανθρώπους όλη*

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

μέρα αποτελεί πίεση για μένα (A6) -1,64/5-, Αισθάνομαι ξοφλημένος /η εξαιτίας της δουλειάς μου (A8) -0,60/5-, Αισθάνομαι απογοητευμένος από τη δουλειά μου (A13) -1,22/5-, Το να κάνω μια εργασία που με φέρνει σε άμεση σχέση με τους ανθρώπους, μου προκαλεί υπερβολικό στρες (A16) -1,19/5-, και Νιώθω σαν να είμαι στο τέλος μου (A20) -0,84/5-. Όσον αφορά στην υποκλίμακα της Αποπροσωποποίησης διακρίνουμε, σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα, πολύ χαμηλό βαθμό συμφωνίας στο σύνολο των δηλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, στη δήλωση Αισθάνομαι ότι μεταχειρίζομαι μερικούς από τους εκπαιδευόμενους σαν να ήταν άψυχα αντικείμενα (A5) ο μ.ο. είναι 0,86/5, στη δήλωση Έγινα σκληρότερος /η προς τους ανθρώπους από τότε που είμαι στη δουλειά αυτή (A10) 1,41/5,στη δήλωση Ανησυχώ ότι η δουλειά αυτή με σκληραίνει συναισθηματικά (A11) ο μ.ο. είναι 1,42/5, στη δήλωση Δεν νοιάζομαι πραγματικά για το τι συμβαίνει σε κάποιους από τους εκπαιδευόμενους (A15) μόλις 0,73/5 και στη δήλωση Αισθάνομαι πώς οι εκπαιδευόμενοι με κατηγορούν για κάποια από τα προβλήματά τους (A22) 1,25/5. Αντιθέτως, όσον αφορά στους μέσους όρους των δηλώσεων της κλίμακας Προσωπικής Επίτευξης ο βαθμός συμφωνίας των υποκειμένων εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλός. Πιο συγκεκριμένα, στη δήλωση Μπορώ εύκολα να καταλάβω πώς οι εκπαιδευόμενοι μου αισθάνονται γενικώς για τα πράγματα (A4) ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 4,23/5, στη δήλωση Αντιμετωπίζω πολύ αποτελεσματικά τα προβλήματα των εκπαιδευόμενων (A7) 4,18/5, στη δήλωση Νιώθω πραγματικά ότι επηρεάζω τη ζωή άλλων ανθρώπων μέσα από τη δουλειά μου (A9) 4,19/5, στη δήλωση Νιώθω εξαιρετικά ενεργητικός /η (A12) 4,25/5, στη δήλωση Μπορώ εύκολα να δημιουργήσω άνετη ατμόσφαιρα με τους εκπαιδευόμενους (A17) 4,85/5, στη δήλωση Αισθάνομαι τονωμένος /η μετά από μια στενή συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους (A18) 4,64/5, στη δήλωση Έχω επιτύχει πολλά αξιόλογα πράγματα στη δουλειά αυτή (A19) 4,59/5 και τέλος στη δήλωση Στη δουλειά μου, χειρίζομαι τα συναισθηματικά προβλήματα πολύ ήρεμα (A21) ο μέσος όρος των απαντήσεων των υποκειμένων είναι 4,14/5.

Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών

Το ερωτηματολόγιο της Μούζουρα (2005)¹ αποτελείτο από 31 δηλώσεις, αλλά απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς Β/θμιας εκπαίδευσης. Επιχειρήσαμε την προσαρμογή της και για εκπαιδευτικούς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας και μεταλλάσσοντας λεκτικά, τελικά, τις 27 από τις δηλώσεις. Ο έλεγχος εγκυρότητας (Cronbach's alpha) έδωσε υψηλή τιμή (= 0,923), όπως επίσης και η παραγοντική ανάλυση και ο έλεγχος αξιοπιστίας, ανά παράγοντα, οι οποίοι έδειξαν πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Διάγραμμα 2. Παράγοντες του ερωτηματολογίου Πηγών Επαγγελματικού Στρες των πανεπιστημιακών

¹ Μούζουρα, Ε. (2005). Πηγές και αντιμετώπιση επαγγελματικού -συναισθηματικού φόρτου εκπαιδευτικών: Σύνδεση ατομικών και κοινωνικών συνθηκών έντασης. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΦΠΨ/ΑΠΘ.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας 23. Έλεγχος αξιοπιστίας ανά παράγοντα της κλίμακας Πηγών Επαγγελματικού Στρες των πανεπιστημιακών

		Cronbach's alpha
M1	Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών	0,768
M2	Θέματα σχετικά με τον εκπαιδευτικό οργανισμό	0,703
M3	Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου	0,763
M4	Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού	0,784
M5	Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία	0,850
MT	Ολική κλίμακα	0,923

Πίνακας 24. Κατανομή των απαντήσεων των πανεπιστημιακών, ανά υποκλίμακα

	Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών	1	2	3	4	5
B1	Προβλήματα συμπεριφοράς των φοιτητών - τριών (ανυπακοή, αυθάδεια, κ.ά.)	28,8	32,9	20,5	13,7	4,1
B3	Πειθαρχικά προβλήματα	39,7	37,0	15,1	8,2	
B4	Μαθησιακά προβλήματα φοιτητών – τριών	5,5	28,8	31,5	27,4	6,8
B5	Τμήματα ανομοιογενή, ως προς το επίπεδο	12,3	21,9	24,7	35,6	5,5
B6	Έλλειψη ενδιαφέροντος και κινήτρων εκ μέρους των φοιτητών – τριών	13,7	19,2	26,0	32,9	8,2
B7	Έλλειψη γνώσεων για χειρισμό προβλημάτων μάθησης /συμπεριφοράς	21,9	31,5	26,0	17,8	2,7
	Θέματα σχετικά με τον οργανισμό του πανεπιστημίου	1	2	3	4	5
B2	Τμήματα με μεγάλο αριθμό φοιτητών – τριών	12,3	12,3	8,2	43,8	23,3
B12	Μειωμένες ευκαιρίες επιμόρφωσης	23,3	27,4	17,8	24,7	6,8
B13	Συνεχείς αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική	6,8	8,2	19,2	28,8	37,0
B16	Προβλήματα υποδομής (κτιρίων, θέρμανσης κ.ά.)	11,0	16,4	23,3	21,9	27,4
B17	Έλλειψη ή ανεπάρκεια υλικών μέσων διδασκαλίας	6,8	23,3	21,9	32,9	15,1
B19	Μη έγκαιρη κάλυψη των κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό	5,5	11,0	19,2	23,3	41,1
	Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου	1	2	3	4	5
B20	Συγκρούσεις με συναδέλφους, με την διοίκηση του ιδρύματος	28,8	23,3	24,7	11,0	12,3
B21	Μεγάλος φόρτος εργασίας		4,1	23,3	39,7	32,9
B22	Έλλειψη χρόνου για ολοκλήρωση της προγραμματισμένης ύλης	16,4	28,8	21,9	27,4	5,5
B23	Έλλειψη χρόνου για προετοιμασία μαθήματος /διόρθωση γραπτών	12,3	23,3	23,3	30,1	11,0
B25	Μεγάλος όγκος μη διδακτικής εργασίας (διοικητικό έργο)	8,2	20,5	19,2	23,3	28,8
B26	Μεταφορά εργασίας στο σπίτι	5,5	9,6	19,2	28,8	37,0
B27	Διδασκαλία πολλών διαφορετικών μαθημάτων	16,4	19,2	24,7	26,0	13,7
	Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του πανεπιστημιακού	1	2	3	4	5
B8	Έλλειψη αυτονομίας	30,1	30,1	15,1	17,8	6,8
B9	Μη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα που σας αφορούν	12,3	19,2	19,2	34,2	15,1

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

B10	Μη αναγνώριση του επιπλέον προσφερόμενου έργου των εκπαιδευτικών	11,0	23,3	24,7	32,9	8,2
B11	Έλλειψη προοπτικών καριέρας	32,9	30,1	13,7	16,4	6,8
B14	Ασάφεια σχετικά με το ρόλο του πανεπιστημιακού καθηγητή	12,3	19,2	20,5	21,9	26,0
B15	Χαμηλή κοινωνική αναγνώριση του επαγγέλματός σας	26,0	23,3	17,8	20,5	12,3
B18	Ανεπαρκής μισθός	5,5	8,2	16,4	28,8	41,1
	Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία	1	2	3	4	5
B28	Ανησυχία για την υγεία μου λόγω της πανδημίας του Covid 19	13,7	20,5	28,8	24,7	12,3
B29	Ελλείψεις σε ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας μου	24,7	23,3	20,5	23,3	8,2
B30	Δυσκολίες με τις συνθήκες της τηλεκπαίδευσης	13,7	24,7	27,4	24,7	9,6
B31	Δυσκολίες με την αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων	17,8	31,5	19,2	23,3	8,2
B32	Ανάγκη προσωπικής επένδυσης σε υλικοτεχνική υποδομή	12,3	17,8	19,2	31,5	19,2
B33	Δυσκολίες διαχείρισης του οικογενειακού μου περιβάλλοντος λόγω της καραντίνας	27,4	15,1	27,4	16,4	13,7
B34	Αίσθηση ανεπάρκειας ως προς την χρήση των ψηφιακών μέσων	45,2	21,9	20,5	8,2	4,1
B35	Ανασφάλεια σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων μου	30,1	20,5	23,3	9,6	16,4
B36	Ανασφάλεια σχετικά με τη δυνατότητα της παρακολούθησης των μαθημάτων μου και από άτομα εκτός πανεπιστημίου	38,4	20,5	23,3	9,6	8,2
B37	Αδυναμία διαχωρισμού μεταξύ ιδιωτικού και εργασιακού χρόνου	4,1	23,3	13,7	26,0	32,9
B38	Ανασφάλεια σχετικά με τις αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική	8,2	8,2	21,9	30,1	31,5

Πίνακας 25. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των πανεπιστημιακών ανά δήλωση και υποκλίμακα

	Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών	Mean	S.D.
B1	Προβλήματα συμπεριφοράς των φοιτητών - τριών (ανυπακοή, αυθάδεια, κ.ά.)	2,32	1,148
B3	Πειθαρχικά προβλήματα	1,92	,935
B4	Μαθησιακά προβλήματα φοιτητών – τριών	3,01	1,029
B5	Τμήματα ανομοιογενή, ως προς το επίπεδο	3,00	1,137
B6	Έλλειψη ενδιαφέροντος και κινήτρων εκ μέρους των φοιτητών – τριών	3,03	1,184
B7	Έλλειψη γνώσεων για χειρισμό προβλημάτων μάθησης /συμπεριφοράς	2,48	1,102
	Θέματα σχετικά με τον οργανισμό του πανεπιστημίου	Mean	S.D.
B2	Τμήματα με μεγάλο αριθμό φοιτητών – τριών	3,53	1,307
B12	Μειωμένες ευκαιρίες επιμόρφωσης	2,64	1,267
B13	Συνεχείς αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική	3,81	1,215
B16	Προβλήματα υποδομής (κτιρίων, θέρμανσης κ.ά.)	3,38	1,334
B17	Έλλειψη ή ανεπάρκεια υλικών μέσων διδασκαλίας	3,26	1,173
B19	Μη έγκαιρη κάλυψη των κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό	3,92	1,182
	Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου	Mean	S.D.
B20	Συγκρούσεις με συναδέλφους, με την διοίκηση του ιδρύματος	2,55	1,338
B21	Μεγάλος φόρτος εργασίας	4,01	,854

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

B22	Έλλειψη χρόνου για ολοκλήρωση της προγραμματισμένης ύλης	2,77	1,179
B23	Έλλειψη χρόνου για προετοιμασία μαθήματος /διόρθωση γραπτών	3,04	1,213
B25	Μεγάλος όγκος μη διδακτικής εργασίας (διοικητικό έργο)	3,44	1,317
B26	Μεταφορά εργασίας στο σπίτι	3,82	1,189
B27	Διδασκαλία πολλών διαφορετικών μαθημάτων	3,01	1,290
	Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του πανεπιστημιακού	Mean	S.D.
B8	Έλλειψη αυτονομίας	2,41	1,273
B9	Μη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα που σας αφορούν	3,21	1,263
B10	Μη αναγνώριση του επιπλέον προσφερόμενου έργου των εκπαιδευτικών	3,04	1,155
B11	Έλλειψη προοπτικών καριέρας	2,34	1,277
B14	Ασάφεια σχετικά με το ρόλο του πανεπιστημιακού καθηγητή	3,30	1,365
B15	Χαμηλή κοινωνική αναγνώριση του επαγγέλματός σας	2,70	1,375
B18	Ανεπαρκής μισθός	3,92	1,182
	Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία	Mean	S.D.
B28	Ανησυχία για την υγεία μου λόγω της πανδημίας του Covid 19	3,01	1,225
B29	Ελλείψεις σε ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας μου	2,67	1,296
B30	Δυσκολίες με τις συνθήκες της τηλεκπαίδευσης	2,92	1,193
B31	Δυσκολίες με την αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων	2,73	1,233
B32	Ανάγκη προσωπικής επένδυσης σε υλικοτεχνική υποδομή	3,27	1,298
B33	Δυσκολίες διαχείρισης του οικογενειακού μου περιβάλλοντος λόγω της καραντίνας	2,74	1,378
B34	Αίσθηση ανεπάρκειας ως προς την χρήση των ψηφιακών μέσων	2,04	1,166
B35	Ανασφάλεια σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων μου	2,62	1,424
B36	Ανασφάλεια σχετικά με τη δυνατότητα της παρακολούθησης των μαθημάτων μου και από άτομα εκτός πανεπιστημίου	2,29	1,290
B37	Αδυναμία διαχωρισμού μεταξύ ιδιωτικού και εργασιακού χρόνου	3,60	1,271
B38	Ανασφάλεια σχετικά με τις αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική	3,68	1,229

Πίνακας 26. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των πανεπιστημιακών ανά υποκλίμακα και για το σύνολο του ερωτηματολογίου

Κλίμακα	Mean	S.D.
Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών/τριών	2,625	,789
Θέματα σχετικά με τον οργανισμό του Πανεπιστημίου	3,411	,790
Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου	3,235	,758
Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του πανεπιστημιακού	2,99	,839
Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία	3,59	,806
Ολική κλίμακα	3,01	,626

Επιχειρώντας να μελετήσουμε ποιοι παράγοντες αποτελούν πηγή συναισθηματικής έντασης (στρες) για τους πανεπιστημιακούς ομαδοποιήσαμε τις δηλώσεις – παράγοντες σε πέντε επιμέρους υποκλίμακες. Η πρώτη υποκλίμακα (ΥΚ1) (Cronbach's alpha:0,768) αφορά σε *θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της πρώτης υποκλίμακας για το πόσο

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν οι περιγραφόμενοι παράγοντες διακρίνουμε αρχικά ο μέσος όρος των απαντήσεων για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 2,625/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση B1 *Προβλήματα συμπεριφοράς των φοιτητών - τριών (ανυπακοή, αυθάδεια, κ.ά.)* το 28,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 32,9% *λίγο*, το 20,5% *μέτρια*, το 13,7% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,32/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B3 *Πειθαρχικά προβλήματα* το 39,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 37% *λίγο*, το 15,1% *μέτρια* και το 8,2% *πολύ*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 1,92/5. Αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B4 *Μαθησιακά προβλήματα φοιτητών – τριών* το 5,5% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 28,8% *λίγο*, το 31,5% *μέτρια*, το 27,4% *πολύ* και το 6,8% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,01/5. Όσον αφορά στη δήλωση – παράγοντα B5 *Τμήματα ανομοιογενή, ως προς το επίπεδο* το 12,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 21,9% *λίγο*, το 24,7% *μέτρια*, το 35,6% *πολύ* και το 5,5% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3/5. Στη δήλωση – παράγοντα B6 *Έλλειψη ενδιαφέροντος και κινήτρων εκ μέρους των φοιτητών - τριών* το 13,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 19,2% *λίγο*, το 26% *μέτρια*, το 32,9% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,03/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση – παράγοντα B7 *Έλλειψη γνώσεων για χειρισμό προβλημάτων μάθησης /συμπεριφοράς* το 21,9% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 31,5% *λίγο*, το 26% *μέτρια*, το 17,8% *πολύ* και το 2,7% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,48/5.

Η δεύτερη υποκλίμακα (ΥΚ2) (Cronbach's alpha:0,703) αφορά σε *Θέματα σχετικά με τον οργανισμό του πανεπιστημίου*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της δεύτερης υποκλίμακας για το πόσο μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν οι περιγραφόμενοι παράγοντες διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 3,411/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση B2 *Τμήματα με μεγάλο αριθμό φοιτητών - τριών* το 12,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, ένα άλλο 12,3% απάντησε *λίγο*, το 8,2% *μέτρια*, το 43,8% *πολύ* και το 23,3% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,53/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B12 *Μειωμένες ευκαιρίες επιμόρφωσης* το 23,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 27,4% *λίγο*, το 17,8% *μέτρια*, το 24,7% *πολύ* και το 6,8%

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,64/5. Αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B13 *Συνεχείς αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική* το 6,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 8,2% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 28,8% *πολύ* και το 37% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,81/5. Όσον αφορά στη δήλωση – παράγοντα B16 *Προβλήματα υποδομής (κτιρίων, θέρμανσης κ.ά.)* το 11% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 16,4% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 21,9% *πολύ* και το 27,4% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,38/5. Στη δήλωση – παράγοντα B17 *Έλλειψη ή ανεπάρκεια υλικών μέσων διδασκαλίας* το 6,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 21,9% *μέτρια*, το 32,9% *πολύ* και το 15,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,26/5. Τέλος, στη δήλωση – παράγοντα B19 *Μη έγκαιρη κάλυψη των κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό* το 5,5% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 11% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 23,3% *πολύ* και το 41,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,92/5.

Η τρίτη υποκλίμακα (ΥΚ3) (Cronbach's alpha:0,763) αφορά σε *Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της τρίτης υποκλίμακας για το πόσο μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν οι περιγραφόμενοι παράγοντες διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 3,235/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση B20 *Συγκρούσεις με συναδέλφους, με την διοίκηση του ιδρύματος* το 28,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 24,7% *μέτρια*, το 11% *πολύ* και το 12,3% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,55/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B21 *Μεγάλος φόρτος εργασίας* το 4,1% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 39,7% *πολύ* και το 32,9% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 4,01/5. Αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B22 *Έλλειψη χρόνου για ολοκλήρωση της προγραμματισμένης ύλης* το 16,4% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 28,8% *λίγο*, το 21,9% *μέτρια*, το 27,4% *πολύ* και το 5,5% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,77/5. Όσον αφορά στη δήλωση – παράγοντα B23 *Έλλειψη χρόνου για προετοιμασία μαθήματος /διόρθωση γραπτών* το 12,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 30,1% *πολύ* και το 11% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,04/5. Στη δήλωση – παράγοντα B25 *Μεγάλος*

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

όγκος μη διδακτικής εργασίας (διοικητικό έργο) το 8,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 20,5% λίγο, το 19,2% μέτρια, το 23,3% πολύ και το 28,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,44/5. Στη δήλωση – παράγοντα B26 Μεταφορά εργασίας στο σπίτι το 5,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 9,6% λίγο, το 19,2% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 37% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,8/5. Τέλος, Στη δήλωση – παράγοντα B27 Διδασκαλία πολλών διαφορετικών μαθημάτων το 16,4% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 24,7% μέτρια, το 26% πολύ και το 13,7% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,01/5.

Η τέταρτη υποκλίμακα (ΥΚ4) αφορά σε *Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού* (Cronbach's alpha:0,784). Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της τέταρτης υποκλίμακας για το πόσο μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν οι περιγραφόμενοι παράγοντες διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 2,99/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση B8 Έλλειψη αυτονομίας το 30,1% του δείγματος απάντησε καθόλου, ένα ακόμα 30,1% λίγο, το 15,1% μέτρια, το 17,8% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,41/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B9 Μη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα που σας αφορούν το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, ένα ακόμα 19,2% μέτρια, το 34,2% πολύ και το 15,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,21/5. Αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B10 Μη αναγνώριση του επιπλέον προσφερόμενου έργου των πανεπιστημιακών το 11% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 23,3% λίγο, το 24,7% μέτρια, το 32,9% πολύ και το 8,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,04/5. Όσον αφορά στη δήλωση – παράγοντα B11 Έλλειψη προοπτικών καριέρας το 32,9% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 30,1% λίγο, το 13,7% μέτρια, το 16,4% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,34/5. Στη δήλωση – παράγοντα B14 Ασάφεια σχετικά με το ρόλο του πανεπιστημιακού καθηγητή το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 21,9% πολύ και το 26% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,30/5. Στη δήλωση – παράγοντα B15 Χαμηλή κοινωνική αναγνώριση του επαγγέλματός σας το 26% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 23,3% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 20,5% πολύ και το 12,3% υπερβολικά,

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,70/5. Τέλος, στη δήλωση – παράγοντα B19 *Ανεπαρκής μισθός* το 5,5% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 8,2% *λίγο*, το 16,4% *μέτρια*, το 28,8% *πολύ* και το 41,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,92/5.

Η πέμπτη υποκλίμακα (ΥΚ5) αφορά σε *Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία* (Cronbach's alpha:0,850). Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της πέμπτης υποκλίμακας για το πόσο μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν οι περιγραφόμενοι παράγοντες διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 3,59/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση B28 *Ανησυχία για την υγεία μου λόγω της πανδημίας του Covid 19* το 13,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, ένα ακόμα 20,5% *λίγο*, το 28,8% *μέτρια*, το 24,7% *πολύ* και το 12,3% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,01/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B29 *Ελλείψεις σε ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας μου* το 24,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, ένα ακόμα 20,5% *μέτρια*, το 23,3% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,67/5. Αναφορικά με τη δήλωση – παράγοντα B30 *Δυσκολίες με τις συνθήκες της τηλεεκπαίδευσης* το 13,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 24,7% *λίγο*, το 27,4% *μέτρια*, το 24,7% *πολύ* και το 9,6% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,92/5. Όσον αφορά στη δήλωση – παράγοντα B31 *Δυσκολίες με την αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων* το 17,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 31,5% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 23,3% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,73/5. Στη δήλωση – παράγοντα B32 *Ανάγκη προσωπικής επένδυσης σε υλικοτεχνική υποδομή* το 12,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 17,8% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 31,5% *πολύ* και το 19,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,27/5. Στη δήλωση – παράγοντα B33 *Δυσκολίες διαχείρισης του οικογενειακού μου περιβάλλοντος λόγω της καραντίνας* το 27,4% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 15,1% *λίγο*, το 27,4% *μέτρια*, το 16,4% *πολύ* και το 13,7% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,74/5. Στη δήλωση – παράγοντα B34 *Αίσθηση ανεπάρκειας ως προς την χρήση των ψηφιακών μέσων* το 45,2% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 21,9% *λίγο*, το 20,5% *μέτρια*, το 8,2% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,04/5. Στη δήλωση –

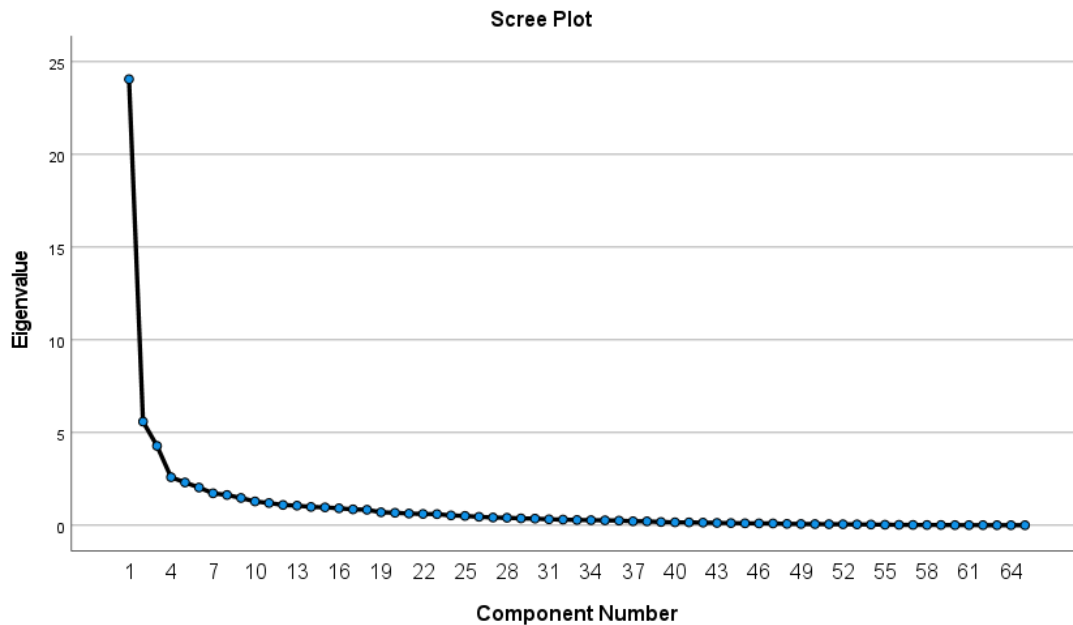
Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

παράγοντα B35 *Ανασφάλεια σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων μου* το 30,1% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 20,5% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 9,6% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,62/5. Στη δήλωση – παράγοντα B36 *Ανασφάλεια σχετικά με τη δυνατότητα της παρακολούθησης των μαθημάτων μου και από άτομα εκτός πανεπιστημίου* το 38,4% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 20,5% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 9,6% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,29/5. Στη δήλωση – παράγοντα B37 *Αδυναμία διαχωρισμού μεταξύ ιδιωτικού και εργασιακού χρόνου* το 4,1% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 13,7% *μέτρια*, το 26% *πολύ* και το 32,9% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,60/5. Τέλος, στη δήλωση – παράγοντα B38 *Ανασφάλεια σχετικά με τις αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική* το 8,2% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, ένα ακόμα 8,2% *λίγο*, το 21,9% *μέτρια*, το 30,1% *πολύ* και το 31,5% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,68/5.

Συνθήκες εργασίας των πανεπιστημιακών κατά την περίοδο της πανδημίας

Για να ερευνηθούν οι συνθήκες εργασίας των πανεπιστημιακών κατά την περίοδο της πανδημίας και της τηλεκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο υπό τη μορφή κλίμακας στάσεων το οποίο αποτελείται από 4 επί μέρους κλίμακες.

Ο έλεγχος παραγόντων του ερωτηματολογίου επιβεβαίωσε την ύπαρξη των 4 κλιμάκων.

Διάγραμμα 2. Παράγοντες του ερωτηματολογίου Συνθηκών Εργασίας των πανεπιστημιακών κατά την περίοδο της πανδημίας

Ο έλεγχος αξιοπιστίας με τον δείκτη Cronbach's alpha έδειξε πολύ ικανοποιητικές τιμές.

Πίνακας 27. Έλεγχος αξιοπιστίας ανά παράγοντα της κλίμακας Πηγών Επαγγελματικού Στρες των πανεπιστημιακών

	Κλίμακα	Cronbach's alpha
Γ	Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης	0,912
Δ	Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης	0,880
Ε	Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των πανεπιστημιακών	0,937
ΣΤ	Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης	0,943
ΜΤ	Ολική κλίμακα	0,972

Πίνακας 28. Μέσος όρος (Mean) και τυπική απόκλιση (S.D.) ανά κλίμακα

	Κλίμακα	Mean	S.D.
Γ	Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης	2,605	,887
Δ	Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης	2,530	,818
Ε	Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των πανεπιστημιακών	2,884	,868
ΣΤ	Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης	3,619	,945

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Πίνακας 29. Κατανομή των απαντήσεων των πανεπιστημιακών, ανά κλίμακα

Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης						
		1	2	3	4	5
Γ1	Η τηλεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω στο σπίτι μου	35,6	28,8	12,3	19,2	4,1
Γ2	Η διαδικασία της τηλεκπαίδευσης παρουσιάζει πολλά τεχνικά προβλήματα	13,7	34,2	26,0	21,9	4,1
Γ3	Δυσκολεύομαι να ανταποκριθώ στα τεχνικά προβλήματα που παρουσιάζονται	32,9	38,4	23,3	1,4	4,1
Γ4	Τα τεχνικά προβλήματα μου δημιουργούν άγχος	19,2	26,0	19,2	20,5	15,1
Γ5	Δεν έχω καμία υποστήριξη στην επίλυση των τεχνικών προβλημάτων που παρουσιάζονται	21,9	37,0	20,5	11,0	9,6
Γ6	Το κόστος της τηλεκπαίδευσης επιβαρύνει τον οικογενειακό μου προϋπολογισμό	27,4	17,8	15,1	16,4	23,3
Γ7	Δεν υπάρχει στον εκπαιδευτικό οργανισμό που εργάζομαι εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό για επίλυση θεμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	43,8	21,9	19,2	8,2	6,8
Γ8	Οι ελλείψεις των φοιτητών/τριών σε κατάλληλο εξοπλισμό κάνουν δυσλειτουργική της εξ αποστάσεως εκπαίδευση	6,8	19,2	31,5	23,3	19,2
Γ9	Η τηλεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω ούτε στο χώρο εργασίας μου	47,9	20,5	17,8	6,8	6,8
Γ10	Η τεχνολογική υποδομή του χώρου εργασίας μου είναι ξεπερασμένη	38,4	20,5	17,8	16,4	6,8
Γ11	Χάνω χρόνο διαβάζοντας για να διευθετήσω τα τεχνικά προβλήματα που προκύπτουν από την τηλεκπαίδευση	24,7	28,8	20,5	19,2	6,8
Γ12	Νιώθω ότι υποστηρίζω μόνος μου τη διαδικασία τηλεκπαίδευσης	17,8	27,4	16,4	23,3	15,1
Γ13	Αυξήθηκε το κόστος της τεχνολογικής υποδομής στα έξοδα του νοικοκυριού	31,5	11,0	17,8	20,5	19,2
Γ14	Το κόστος της τηλεκπαίδευσης στην ουσία το αναλάβαμε εμείς	23,3	16,4	12,3	21,9	26,0
Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης						
Δ1	Η τηλεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν διαθέτω	42,5	31,5	16,4	8,2	1,4
Δ2	Δεν είμαι εξοικειωμένος με τη χρήση των εκπαιδευτικών πλατφορμών τηλεκπαίδευσης	50,7	24,7	15,1	8,2	1,4
Δ3	Δεν είμαι εξοικειωμένος/η με στο σύνολο των εφαρμογών που παρέχουν οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες	32,9	26,0	23,3	12,3	5,5
Δ4	Νοιώθω ότι δεν μπορώ να ανταποκριθώ στις τεχνικές απαιτήσεις της τηλεκπαίδευσης	56,2	28,8	11,0	2,7	1,4
Δ5	Νοιώθω ότι δεν γνωρίζω τη διδακτική μεθοδολογία που απαιτείται για τη χρήση της τηλεκπαίδευσης	42,5	19,2	19,2	12,3	6,8
Δ6	Η τηλεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν είναι της ηλικίας μου	68,5	20,5	8,2		2,7
Δ7	Η πολιτεία δεν είχε φροντίσει να μας επιμορφώσει επαρκώς για ζητήματα τηλεκπαίδευσης	12,3	8,2	30,1	17,8	31,5
Δ8	Το πανεπιστήμιο δεν μας παρείχε την τεχνολογική υποστήριξη που χρειαζόμασταν για την τηλεκπαίδευση	32,9	17,8	26,0	12,3	11,0

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Δ9	Νοιώθω ότι το υπουργείο έχει εγκαταλείψει τους πανεπιστημιακούς να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους με τις νέες εκπαιδευτικές συνθήκες	12,3	19,2	17,8	17,8	32,9
Δ10	Χρειαζόμαστε άμεση και επικαιροποιημένη επιμόρφωση για τη ψυχολογική διαχείριση των φοιτητών/τριών μας, σύμφωνα με τα δεδομένα που έχει δημιουργήσει η πανδημία	5,5	12,3	26,0	26,0	30,1
Δ11	Τα μέσα που μας παρέιχε η Πολιτεία δεν επαρκούν για να καλύψουν τα υπάρχοντα κενά σε τεχνικό εξοπλισμό	20,5	8,2	21,9	12,3	37,0
Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των πανεπιστημιακών (εκπαιδευτική καθημερινότητα)						
E1	Η τηλεεκπαίδευση άλλαξε σημαντικά την καθημερινότητά μου	2,7	11,0	6,8	31,5	47,9
E2	Κατά τη διάρκεια της τηλεεκπαίδευσης εργάζομαι περισσότερο	4,1	9,6	23,3	63,0	4,1
E3	Με την τηλεεκπαίδευση νοιώθω συνεχώς εκτεθειμένος/η	15,1	23,3	21,9	15,1	24,7
E4	Η τηλεεκπαίδευση έχει επηρεάσει αρνητικά την οικογενειακή μου ζωή	23,3	19,2	26,0	15,1	16,4
E5	Η τηλεεκπαίδευση επιβάρυνε τον οικονομικό μου προϋπολογισμό	27,4	19,2	11,0	26,0	16,4
E6	Η τηλεεκπαίδευση έχει μεταβάλλει τη φύση της εργασίας μου	5,5	5,5	19,2	23,3	46,6
E7	Με την τηλεεκπαίδευση η εργασία μου έχασε το ενδιαφέρον της	34,2	27,4	16,4	15,1	6,8
E8	Η δημιουργικότητά μου έχει μειωθεί από την τηλεεκπαίδευση	35,6	27,4	16,4	12,3	8,2
E9	Καθημερινά ζω ένα άγχος που σχετίζεται με την υγεία της οικογένειά μου	24,7	23,3	21,9	23,3	6,8
E10	Εξαιτίας της τηλεεκπαίδευσης δεν έχω ελεύθερο χρόνο	15,1	17,8	21,9	27,4	17,8
E11	Εξαιτίας της τηλεεκπαίδευσης δεν μπορώ να προγραμματίσω τις δουλειές μου	24,7	26,0	20,5	13,7	15,1
E12	Όλη μέρα πρέπει να λύνω τεχνικά προβλήματα και δεν κάνω μάθημα	54,8	28,8	11,0	4,1	1,4
E13	Αισθάνομαι ότι έχω κουραστεί από την συνεχή έκθεση στην ακτινοβολία της οθόνης	24,7	16,4	9,6	27,4	21,9
E14	Δεν προλαβαίνω να διαβάσω	28,8	12,3	16,4	26,0	16,4
E15	Εξαιτίας της τηλεεκπαίδευσης αυξήθηκε ο χρόνος επικοινωνίας με τους φοιτητές/τριες και μειώθηκε ο χρόνος προετοιμασίας των μαθημάτων	11,0	16,4	13,7	38,4	20,5
E16	Με τα παιδιά στο σπίτι είναι δύσκολο να κάνω μάθημα χωρίς διακοπές	41,1	11,0	19,2	11,0	17,8
E17	Οι ανάγκες της οικογένειας υποχώρησαν εξαιτίας της εκπαιδευτικής καθημερινότητας	27,4	26,0	17,8	16,4	12,3
E18	Το γεγονός ότι μη φοιτητές/τριες μπορεί να παρακολουθούν το μάθημα και να με κρίνουν με αγχώνει πολύ	52,1	24,7	12,3	9,6	1,4
E19	Κατά τη διάρκεια της τηλεεκπαίδευσης νοιώθω ότι δεν υπάρχει σεβασμός της ιδιωτικότητας μου	30,1	26,0	15,1	16,4	12,3
E20	Νοιώθω άγχος στην προοπτική της δημοσίευσης του μαθήματός μου από τους/τις φοιτητές/τριες	37,0	24,7	17,8	11,0	9,6
E21	Με την τηλεεκπαίδευση δεν έχω επαρκή χρόνο να τον αφιερώσω στην έρευνα	13,7	17,8	17,8	31,5	19,2
Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης (εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα)						

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

ΣΤ1	Η τηλεεκπαίδευση έχει αλλάξει σημαντικά τη μαθησιακή διαδικασία	5,5	19,2	16,4	26,0	32,9
ΣΤ2	Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν διευκολύνει την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.	11,0	23,3	17,8	28,8	19,2
ΣΤ3	Οι φοιτητές/τριες δεν συμμετέχουν ενεργά στα μαθήματα που πραγματοποιούνται από απόσταση	8,2	17,8	17,8	28,8	27,4
ΣΤ4	Η δια ζώσης διδασκαλία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εξ αποστάσεως	2,7	2,7	9,6	19,2	65,8
ΣΤ5	Η εξ αποστάσεως διδασκαλία δεν συνδράμει στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος	6,8	9,6	21,9	17,8	43,8
ΣΤ6	Δεν αισθάνομαι εξοικειωμένος/η με τα εξ αποστάσεως μαθήματα	32,9	32,9	17,8	9,6	6,8
ΣΤ7	Όλα τα γνωστικά πεδία δεν μπορούν να διδαχθούν και εξ αποστάσεως	4,1	6,8	13,7	32,9	42,5
ΣΤ8	Τα εξ αποστάσεως μαθήματα δεν διευκολύνουν την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων	6,8	20,5	20,5	28,8	23,3
ΣΤ9	Αγχώνομαι πολύ προσπαθώντας να διατηρήσω σε μαθησιακή εγρήγορση τους/τις φοιτητές/τριες μου	12,3	17,8	20,5	30,1	19,2
ΣΤ10	Τα προσωπικά δεδομένα προστατεύονται επαρκώς στα διαδικτυακά μαθήματα	12,3	17,8	17,8	21,9	30,1
ΣΤ11	Η τηλεεκπαίδευση αυξάνει την ευθύνη που νοιώθω έναντι των φοιτητών/τριών μου	13,7	13,7	23,3	28,8	20,5
ΣΤ12	Η εξ αποστάσεως διαδικασία αξιολόγησης των φοιτητών/τριών δεν είναι κατάλληλη	12,3	8,2	20,5	28,8	30,1
ΣΤ13	Δεν γνωρίζω επαρκώς τον τρόπο αξιολόγησης των εκπαιδευομένων μέσω τηλεεκπαίδευσης	34,2	21,9	15,1	16,4	12,3
ΣΤ14	Δεν είναι εύκολο να συντηρήσεις το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας	9,6	15,1	16,4	28,8	30,1
ΣΤ15	Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των εκπαιδευομένων εμποδίζεται από την εξ αποστάσεως διδασκαλία	19,2	16,4	23,3	24,7	16,4
ΣΤ16	Η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πιο κουραστική για τον εκπαιδευτικό	8,2	12,3	5,5	34,2	39,7
ΣΤ17	Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι συμβαίνουν πράγματα τα οποία δεν μπορώ να ελέγξω	8,2	13,7	21,9	31,5	24,7
ΣΤ18	Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι δεν μπορώ να ελέγξω πια την παιδαγωγική σχέση με τους/τις φοιτητές/τριές μου	11,0	12,3	19,2	32,9	24,7
ΣΤ19	Με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν μπορώ να ελέγξω αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό κλίμα	11,0	8,2	27,4	30,1	23,3

	Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεεκπαίδευσης	Mean	S.D.
Γ1	Η τηλεεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω στο σπίτι μου	2,27	1,244
Γ2	Η διαδικασία της τηλεεκπαίδευσης παρουσιάζει πολλά τεχνικά προβλήματα	2,68	1,086
Γ3	Δυσκολεύομαι να ανταποκριθώ στα τεχνικά προβλήματα που παρουσιάζονται	2,05	,994
Γ4	Τα τεχνικά προβλήματα μου δημιουργούν άγχος	2,86	1,351
Γ5	Δεν έχω καμία υποστήριξη στην επίλυση των τεχνικών προβλημάτων που παρουσιάζονται	2,49	1,221
Γ6	Το κόστος της τηλεεκπαίδευσης επιβαρύνει τον οικογενειακό μου προϋπολογισμό	2,90	1,540

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

G7	Δεν υπάρχει στον εκπαιδευτικό οργανισμό που εργάζομαι εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό για επίλυση θεμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	2,12	1,252
G8	Οι ελλείψεις των φοιτητών/τριών σε κατάλληλο εξοπλισμό κάνουν δυσλειτουργική της εξ αποστάσεως εκπαίδευση	3,29	1,179
G9	Η τηλεεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω ούτε στο χώρο εργασίας μου	2,04	1,246
G10	Η τεχνολογική υποδομή του χώρου εργασίας μου είναι ξεπερασμένη	2,33	1,317
G11	Χάνω χρόνο διαβάζοντας για να διευθετήσω τα τεχνικά προβλήματα που προκύπτουν από την τηλεεκπαίδευση	2,55	1,242
G12	Νιώθω ότι υποστηρίζω μόνος μου τη διαδικασία τηλεεκπαίδευσης	2,90	1,349
G13	Αυξήθηκε το κόστος της τεχνολογικής υποδομής στα έξοδα του νοικοκυριού	2,85	1,527
G14	Το κόστος της τηλεεκπαίδευσης στην ουσία το αναλάβαμε εμείς	3,11	1,535
	Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης	Mean	S.D.
Δ1	Η τηλεεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν διαθέτω	1,95	1,021
Δ2	Δεν είμαι εξοικειωμένος με τη χρήση των εκπαιδευτικών πλατφορμών τηλεεκπαίδευσης	1,85	1,045
Δ3	Δεν είμαι εξοικειωμένος/η με στο σύνολο των εφαρμογών που παρέχουν οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες	2,32	1,206
Δ4	Νοιώθω ότι δεν μπορώ να ανταποκριθώ στις τεχνικές απαιτήσεις της τηλεεκπαίδευσης	1,64	,884
Δ5	Νοιώθω ότι δεν γνωρίζω τη διδακτική μεθοδολογία που απαιτείται για τη χρήση της τηλεεκπαίδευσης	2,22	1,298
Δ6	Η τηλεεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν είναι της ηλικίας μου	1,48	,864
Δ7	Η πολιτεία δεν είχε φροντίσει να μας επιμορφώσει επαρκώς για ζητήματα τηλεεκπαίδευσης	3,48	1,339
Δ8	Το πανεπιστήμιο δεν μας παρείχε την τεχνολογική υποστήριξη που χρειαζόμασταν για την τηλεεκπαίδευση	2,51	1,349
Δ9	Νοιώθω ότι το υπουργείο έχει εγκαταλείψει τους πανεπιστημιακούς να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους με τις νέες εκπαιδευτικές συνθήκες	3,40	1,425
Δ10	Χρειαζόμαστε άμεση και επικαιροποιημένη επιμόρφωση για τη ψυχολογική διαχείριση των φοιτητών/τριών μας, σύμφωνα με τα δεδομένα που έχει δημιουργήσει η πανδημία	3,63	1,191
Δ11	Τα μέσα που μας παρείχε η Πολιτεία δεν επαρκούν για να καλύψουν τα υπάρχοντα κενά σε τεχνικό εξοπλισμό	3,37	1,543
	Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των πανεπιστημιακών (εκπαιδευτική καθημερινότητα)	Mean	S.D.
E1	Η τηλεεκπαίδευση άλλαξε σημαντικά την καθημερινότητά μου	4,11	1,107
E2	Κατά τη διάρκεια της τηλεεκπαίδευσης εργάζομαι περισσότερο	4,45	,830
E3	Με την τηλεεκπαίδευση νιώθω συνεχώς εκτεθειμένος/η	3,11	1,403
E4	Η τηλεεκπαίδευση έχει επηρεάσει αρνητικά την οικογενειακή μου ζωή	2,82	1,381
E5	Η τηλεεκπαίδευση επιβάρυνε τον οικονομικό μου προϋπολογισμό	2,85	1,481
E6	Η τηλεεκπαίδευση έχει μεταβάλλει τη φύση της εργασίας μου	4,00	1,173
E7	Με την τηλεεκπαίδευση η εργασία μου έχασε το ενδιαφέρον της	2,33	1,275
E8	Η δημιουργικότητά μου έχει μειωθεί από την τηλεεκπαίδευση	2,30	1,292
E9	Καθημερινά ζω ένα άγχος που σχετίζεται με την υγεία της οικογένειά μου	2,64	1,267
E10	Εξαιτίας της τηλεεκπαίδευσης δεν έχω ελεύθερο χρόνο	3,15	1,324
E11	Εξαιτίας της τηλεεκπαίδευσης δεν μπορώ να προγραμματίσω τις δουλειές μου	2,68	1,377
E12	Όλη μέρα πρέπει να λύνω τεχνικά προβλήματα και δεν κάνω μάθημα	1,68	,922

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

E13	Αισθάνομαι ότι έχω κουραστεί από την συνεχή έκθεση στην ακτινοβολία της οθόνης	3,05	1,520
E14	Δεν προλαβαίνω να διαβάσω	2,89	1,480
E15	Εξαιτίας της τηλεκπαίδευσης αυξήθηκε ο χρόνος επικοινωνίας με τους φοιτητές/τριες και μειώθηκε ο χρόνος προετοιμασίας των μαθημάτων	3,41	1,283
E16	Με τα παιδιά στο σπίτι είναι δύσκολο να κάνω μάθημα χωρίς διακοπές	2,53	1,539
E17	Οι ανάγκες της οικογένειας υποχώρησαν εξαιτίας της εκπαιδευτικής καθημερινότητας	2,60	1,365
E18	Το γεγονός ότι μη φοιτητές/τριες μπορεί να παρακολουθούν το μάθημα και να με κρίνουν με αγχώνει πολύ	1,84	1,062
E19	Κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης νοιώθω ότι δεν υπάρχει σεβασμός της ιδιωτικότητας μου	2,55	1,388
E20	Νοιώθω άγχος στην προοπτική της δημοσίευσης του μαθήματός μου από τους/τις φοιτητές/τριες	2,32	1,326
E21	Με την τηλεκπαίδευση δεν έχω επαρκή χρόνο να τον αφιερώσω στην έρευνα	3,25	1,325
	Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης (εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα)	Mean	S.D.
ΣΤ1	Η τηλεκπαίδευση έχει αλλάξει σημαντικά τη μαθησιακή διαδικασία	3,62	1,270
ΣΤ2	Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν διευκολύνει την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.	3,22	1,298
ΣΤ3	Οι φοιτητές/τριες δεν συμμετέχουν ενεργά στα μαθήματα που πραγματοποιούνται από απόσταση	3,49	1,286
ΣΤ4	Η δια ζώσης διδασκαλία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εξ αποστάσεως	4,42	,966
ΣΤ5	Η εξ αποστάσεως διδασκαλία δεν συνδράμει στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος	3,82	1,278
ΣΤ6	Δεν αισθάνομαι εξοικειωμένος/η με τα εξ αποστάσεως μαθήματα	2,25	1,205
ΣΤ7	Όλα τα γνωστικά πεδία δεν μπορούν να διδαχθούν και εξ αποστάσεως	4,03	1,100
ΣΤ8	Τα εξ αποστάσεως μαθήματα δεν διευκολύνουν την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων	3,41	1,240
ΣΤ9	Αγχώνομαι πολύ προσπαθώντας να διατηρήσω σε μαθησιακή εγρήγορση τους/τις φοιτητές/τριες μου	3,26	1,296
ΣΤ10	Τα προσωπικά δεδομένα προστατεύονται επαρκώς στα διαδικτυακά μαθήματα	3,40	1,395
ΣΤ11	Η τηλεκπαίδευση αυξάνει την ευθύνη που νοιώθω έναντι των φοιτητών/τριών μου	3,29	1,311
ΣΤ12	Η εξ αποστάσεως διαδικασία αξιολόγησης των φοιτητών/τριών δεν είναι κατάλληλη	3,56	1,327
ΣΤ13	Δεν γνωρίζω επαρκώς τον τρόπο αξιολόγησης των εκπαιδευομένων μέσω τηλεκπαίδευσης	2,51	1,419
ΣΤ14	Δεν είναι εύκολο να συντηρήσεις το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας	3,55	1,317
ΣΤ15	Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των εκπαιδευομένων εμποδίζεται από την εξ αποστάσεως διδασκαλία	3,03	1,358
ΣΤ16	Η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πιο κουραστική για τον εκπαιδευτικό	3,85	1,292
ΣΤ17	Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι συμβαίνουν πράγματα τα οποία δεν μπορώ να ελέγξω	3,51	1,232
ΣΤ18	Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι δεν μπορώ να ελέγγω πια την παιδαγωγική σχέση με τους/ τις φοιτητές/ τριές μου	3,48	1,286

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

ΣΤ19	Με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν μπορώ να ελέγξω αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό κλίμα	3,47	1,242
------	--	------	-------

Επιχειρώντας να μελετήσουμε τις συνθήκες εργασίας των πανεπιστημιακών κατά την περίοδο της πανδημίας και της τηλεκπαίδευσης ομαδοποιήσαμε τις δηλώσεις σε τέσσερις επιμέρους υποκλίμακες. Η πρώτη υποκλίμακα (ΥΚΓ) (Cronbach's alpha:0,912) αφορά σε *τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της συγκεκριμένης υποκλίμακας διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,605/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση Γ1 *Η τηλεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω στο σπίτι μου* το 35,6% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 28,8% *λίγο*, το 12,3% *μέτρια*, το 19,2% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,27/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση Γ2 *Η διαδικασία της τηλεκπαίδευσης παρουσιάζει πολλά τεχνικά προβλήματα* το 13,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 34,2% *λίγο*, το 26% *μέτρια*, το 21,9% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,68/5. Αναφορικά με τη δήλωση Γ3 *Δυσκολεύομαι να ανταποκριθώ στα τεχνικά προβλήματα που παρουσιάζονται* το 32,9% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 38,4% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 1,4% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,05/5. Όσον αφορά στη δήλωση Γ4 *Τα τεχνικά προβλήματα μου δημιουργούν άγχος* το 19,2% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 26% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 20,5% *πολύ* και το 15,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,86/5. Στη δήλωση Γ5 *Δεν έχω καμία υποστήριξη στην επίλυση των τεχνικών προβλημάτων που παρουσιάζονται* το 21,9% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 37% *λίγο*, το 20,5% *μέτρια*, το 11% *πολύ* και το 9,6% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,49/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση Γ6 *Το κόστος της τηλεκπαίδευσης επιβαρύνει τον οικογενειακό μου προϋπολογισμό* το 27,4% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 17,8% *λίγο*, το 15,1% *μέτρια*, το 16,4% *πολύ* και το 23,3% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,90/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση Γ7 *Δεν υπάρχει στον εκπαιδευτικό οργανισμό που εργάζομαι εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό για επίλυση θέματων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης* το 43,8% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 21,9% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 8,2% *πολύ* και το 6,8% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,12/5. Αναφορικά με τη δήλωση Γ8 *Οι ελλείψεις των φοιτητών/τριών σε κατάλληλο εξοπλισμό κάνουν δυσλειτουργική της εξ αποστάσεως εκπαίδευση* το 6,8% του

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 31,5% μέτρια, το 23,3% πολύ και το 19,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,29/5. Όσον αφορά στη δήλωση Γ9 *Η τηλεκπαίδευση απαιτεί υλικοτεχνικές προδιαγραφές τις οποίες δεν διαθέτω ούτε στο χώρο εργασίας μου* το 47,9% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 20,5% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 6,8% πολύ και ένα ακόμα 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,04/5. Στη δήλωση Γ10 *Η τεχνολογική υποδομή του χώρου εργασίας μου είναι ξεπερασμένη* το 38,4% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 20,5% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 16,4% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,33/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση Γ11 *Χάνω χρόνο διαβάζοντας για να διευθετήσω τα τεχνικά προβλήματα που προκύπτουν από την τηλεκπαίδευση* το 24,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 28,8% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 19,2% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,55/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση Γ12 *Νιώθω ότι υποστηρίζω μόνος μου τη διαδικασία τηλεκπαίδευσης* το 17,8% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 27,4% λίγο, το 16,4% μέτρια, το 23,3% πολύ και το 15,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,90/5. Αναφορικά με τη δήλωση Γ13 *Αυξήθηκε το κόστος της τεχνολογικής υποδομής στα έξοδα του νοικοκυριού* το 31,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 11% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 20,5% πολύ και το 19,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,85/5. Τέλος, όσον αφορά στη δήλωση Γ14 *Το κόστος της τηλεκπαίδευσης στην ουσία το αναλάβαμε εμείς* το 23,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 16,4% λίγο, το 12,3% μέτρια, το 21,9% πολύ και το 26% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,11/5.

Η δεύτερη υποκλίμακα (ΥΚΔ) (Cronbach's alpha:0,880) αφορά σε *Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της συγκεκριμένης υποκλίμακας διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,530/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση Δ1 *Η τηλεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν διαθέτω* το 42,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 31,5% λίγο, το 16,4% μέτρια, το 18,2% πολύ και το 4,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 1,95/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση Δ2 *Δεν είμαι εξοικειωμένος με τη χρήση των εκπαιδευτικών πλατφορμών τηλεκπαίδευσης* το 50,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 24,7% λίγο, το 15,1% μέτρια, το 18,2% πολύ και το 1,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 1,85/5. Αναφορικά με τη

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

δήλωση Δ3 Δεν είμαι εξοικειωμένος/η με στο σύνολο των εφαρμογών που παρέχουν οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες το 32,9% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 26% λίγο, το 23,3% μέτρια, το 12,3% πολύ και το 5,5% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,33/5. Όσον αφορά στη δήλωση Δ4 Νοιώθω ότι δεν μπορώ να ανταποκριθώ στις τεχνικές απαιτήσεις της τηλεκπαίδευσης το 56,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 28,8% λίγο, το 11% μέτρια, το 2,7% πολύ και το 1,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 1,64/5. Στη δήλωση Δ5 Νοιώθω ότι δεν γνωρίζω τη διδακτική μεθοδολογία που απαιτείται για τη χρήση της τηλεκπαίδευσης το 42,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 19,2% μέτρια, το 12,3% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,22/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση Δ6 Η τηλεκπαίδευση απαιτεί ψηφιακές δεξιότητες που δεν είναι της ηλικίας μου το 68,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 20,5% λίγο, το 8,2% μέτρια και το 2,7% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 1,48/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση Δ7 Η πολιτεία δεν είχε φροντίσει να μας επιμορφώσει επαρκώς για ζητήματα τηλεκπαίδευσης το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 8,2% λίγο, το 30,1% μέτρια, το 17,8% πολύ και το 31,5% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,48/5. Αναφορικά με τη δήλωση Δ8 Το πανεπιστήμιο δεν μας παρείχε την τεχνολογική υποστήριξη που χρειαζόμασταν για την τηλεκπαίδευση το 32,9% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 17,8% λίγο, το 26% μέτρια, το 12,3% πολύ και το 11% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,51/5. Όσον αφορά στη δήλωση Δ9 Νοιώθω ότι το υπουργείο έχει εγκαταλείψει τους πανεπιστημιακούς να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους με τις νέες εκπαιδευτικές συνθήκες το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 17,8% πολύ και ένα ακόμα 32,9% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,40/5. Στη δήλωση Δ10 Χρειαζόμαστε άμεση και επικαιροποιημένη επιμόρφωση για τη ψυχολογική διαχείριση των φοιτητών/τριών μας, σύμφωνα με τα δεδομένα που έχει δημιουργήσει η πανδημία το 5,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 12,3% λίγο, το 26% μέτρια, το 26% πολύ και το 30,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,63/5. Τέλος, στη δήλωση Δ11 Τα μέσα που μας παρείχε η Πολιτεία δεν επαρκούν για να καλύψουν τα υπάρχοντα κενά σε τεχνικό εξοπλισμό το 20,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 8,2% λίγο, το 21,9% μέτρια, το 12,3% πολύ και το 37% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,37/5.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Η τρίτη υποκλίμακα (ΥΚΕ) (Cronbach's alpha:0,937) αφορά σε *Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της συγκεκριμένης υποκλίμακας διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,884/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση E1 *Η τηλεκπαίδευση άλλαξε σημαντικά την καθημερινότητά μου* το 2,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 11% *λίγο*, το 6,8% *μέτρια*, το 31,5% *πολύ* και το 47,9% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 4,11/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση E2 *Κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης εργάζομαι περισσότερο* το 4,1% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 9,6% *λίγο*, το 23,3% *μέτρια*, το 63% *πολύ* και το 4,1% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 4,45/5. Αναφορικά με τη δήλωση E3 *Με την τηλεκπαίδευση νοιώθω συνεχώς εκτεθειμένος/η* το 15,1% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 21,9% *μέτρια*, το 15,1% *πολύ* και το 24,7% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,11/5. Όσον αφορά στη δήλωση E4 *Η τηλεκπαίδευση έχει επηρεάσει αρνητικά την οικογενειακή μου ζωή* το 23,3% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 19,2% *λίγο*, το 26% *μέτρια*, το 15,1% *πολύ* και το 16,4% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,82/5. Στη δήλωση E5 *Η τηλεκπαίδευση επιβάρυνε τον οικονομικό μου προϋπολογισμό* το 27,4% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 19,2% *λίγο*, το 11% *μέτρια*, το 26% *πολύ* και το 16,4% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,85/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση E6 *Η τηλεκπαίδευση έχει μεταβάλλει τη φύση της εργασίας μου* το 5,5% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 5,5% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 23,3% *πολύ* και το 46,6% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 4/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση E7 *Με την τηλεκπαίδευση η εργασία μου έχασε το ενδιαφέρον της* το 34,2% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 27,4% *λίγο*, το 16,4% *μέτρια*, το 12,3% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,33/5. Αναφορικά με τη δήλωση E8 *Η δημιουργικότητά μου έχει μειωθεί από την τηλεκπαίδευση* το 35,6% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 27,4% *λίγο*, το 16,4% *μέτρια*, το 12,3% *πολύ* και το 8,2% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,30/5. Όσον αφορά στη δήλωση E9 *Καθημερινά ζω ένα άγχος που σχετίζεται με την υγεία της οικογένειά μου* το 24,7% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 23,3% *λίγο*, το 21,9% *μέτρια*, το 23,3% *πολύ* και ένα ακόμα 6,8% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,64/5. Στη δήλωση E10 *Εξαιτίας της τηλεκπαίδευσης δεν έχω ελεύθερο χρόνο* το 15,1% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

17,8% λίγο, το 21,9% μέτρια, το 27,4% πολύ και το 17,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,15/5. Ακολούθως, στη δήλωση E11 *Εξαιτίας της τηλεκπαίδευσης δεν μπορώ να προγραμματίσω τις δουλειές μου* το 24,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 26% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 13,7% πολύ και το 15,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,68/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση E12 *Όλη μέρα πρέπει να λύνω τεχνικά προβλήματα και δεν κάνω μάθημα* το 54,8% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 28,8% λίγο, το 11% μέτρια, το 4,1% πολύ και το 1,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 1,68/5. Αναφορικά με τη δήλωση E13 *Αισθάνομαι ότι έχω κουραστεί από την συνεχή έκθεση στην ακτινοβολία της οθόνης* το 24,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 16,4% λίγο, το 9,6% μέτρια, το 27,4% πολύ και το 21,9% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,05/5. Όσον αφορά στη δήλωση E14 *Δεν προλαβαίνω να διαβάσω* το 28,8% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 12,3% λίγο, το 16,4% μέτρια, το 26% πολύ και το 16,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,89/5. Στη δήλωση E15 *Εξαιτίας της τηλεκπαίδευσης αυξήθηκε ο χρόνος επικοινωνίας με τους φοιτητές/τριες και μειώθηκε ο χρόνος προετοιμασίας των μαθημάτων* το 11% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 16,4% λίγο, το 13,7% μέτρια, το 38,4% πολύ και το 20,5% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,41/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση E16 *Με τα παιδιά στο σπίτι είναι δύσκολο να κάνω μάθημα χωρίς διακοπές* το 41,1% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 11% λίγο, το 19,2% μέτρια, το 11% πολύ και το 17,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,53/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση E17 *Οι ανάγκες της οικογένειας υποχώρησαν εξαιτίας της εκπαιδευτικής καθημερινότητας* το 27,4% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 26% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 16,4% πολύ και το 12,3% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,60/5. Αναφορικά με τη δήλωση E18 *Το γεγονός ότι μη φοιτητές/τριες μπορεί να παρακολουθούν το μάθημα και να με κρίνουν με αγχώνει πολύ* το 52,1% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 24,7% λίγο, το 12,3% μέτρια, το 9,6% πολύ και το 1,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 1,84/5. Όσον αφορά στη δήλωση E19 *Κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης νοιώθω ότι δεν υπάρχει σεβασμός της ιδιωτικότητας μου* το 30,1% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 26% λίγο, το 15,1% μέτρια, το 16,4% πολύ και ένα ακόμα 12,3% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,55/5. Στη δήλωση E20 *Νοιώθω άγχος στην προοπτική της δημοσίευσης του μαθήματός μου από τους/τις φοιτητές/τριες* το 37% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 24,7% λίγο, το

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

17,8% μέτρια, το 11% πολύ και το 9,6% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,32/5. Τέλος, στη δήλωση E21 *Με την τηλεκπαίδευση δεν έχω επαρκή χρόνο να τον αφιερώσω στην έρευνα* το 13,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 17,8% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 31,5% πολύ και το 19,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,25/5.

Η τέταρτη υποκλίμακα (ΥΚΣΤ) (Cronbach's alpha:0,943) αφορά σε *Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της συγκεκριμένης υποκλίμακας διακρίνουμε αρχικά ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 3,619/5. Όσον αφορά στις μεμονωμένες δηλώσεις, παρατηρούμε ότι στη δήλωση ΣΤ1 *Η τηλεκπαίδευση έχει αλλάξει σημαντικά τη μαθησιακή διαδικασία* το 5,5% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 19,2% λίγο, το 16,4% μέτρια, το 26% πολύ και το 32,9% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,62/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ2 *Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν διευκολύνει την επίτευξη των μαθησιακών στόχων* το 11% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 23,3% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 19,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,22/5. Αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ3 *Οι φοιτητές/τριες δεν συμμετέχουν ενεργά στα μαθήματα που πραγματοποιούνται από απόσταση* το 8,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 17,8% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 27,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,49/5. Όσον αφορά στη δήλωση ΣΤ4 *Η δια ζώσης διδασκαλία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εξ αποστάσεως* το 2,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 2,7% λίγο, το 9,6% μέτρια, το 19,2% πολύ και το 65,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 4,42/5. Στη δήλωση ΣΤ5 *Η εξ αποστάσεως διδασκαλία δεν συνδράμει στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος* το 6,8% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 9,6% λίγο, το 21,9% μέτρια, το 17,8% πολύ και το 43,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,82/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση ΣΤ6 *Δεν αισθάνομαι εξοικειωμένος/η με τα εξ αποστάσεως μαθήματα* το 32,9% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 32,9% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 9,6% πολύ και το 6,8% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 2,25/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ7 *Όλα τα γνωστικά πεδία δεν μπορούν να διδαχθούν και εξ αποστάσεως* το 4,1% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 6,8% λίγο, το 13,7% μέτρια, το 32,9% πολύ και το 42,5% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 4,03/5. Αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ8 *Τα εξ αποστάσεως μαθήματα δεν διευκολύνουν την επίτευξη των εκπαιδευτικών*

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

στόχων το 6,8% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 20,5% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 23,3% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,41/5. Όσον αφορά στη δήλωση ΣΤ9 *Αγχώνομαι πολύ προσπαθώντας να διατηρήσω σε μαθησιακή εγρήγορση τους/τις φοιτητές/τριες μου* το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 17,8% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 30,1% πολύ και ένα ακόμα 19,2% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,26/5. Στη δήλωση ΣΤ10 *Τα προσωπικά δεδομένα προστατεύονται επαρκώς στα διαδικτυακά μαθήματα* το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 17,8% λίγο, το 17,8% μέτρια, το 21,9% πολύ και το 30,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,4/5. Ακολούθως, στη δήλωση ΣΤ11 *Η τηλεκπαίδευση αυξάνει την ευθύνη που νοιώθω έναντι των φοιτητών/τριών μου* το 13,7% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 13,7% λίγο, το 23,3% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 20,5% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,29/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ12 *Η εξ αποστάσεως διαδικασία αξιολόγησης των φοιτητών/τριών δεν είναι κατάλληλη* το 12,3% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 8,2% λίγο, το 20,5% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 30,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση – παράγοντα ήταν 3,56/5. Αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ13 *Δεν γνωρίζω επαρκώς τον τρόπο αξιολόγησης των εκπαιδευομένων μέσω τηλεκπαίδευσης* το 34,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 21,9% λίγο, το 15,1% μέτρια, το 16,4% πολύ και το 12,3% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 2,51/5. Όσον αφορά στη δήλωση ΣΤ14 *Δεν είναι εύκολο να συντηρήσεις το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας* το 9,6% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 15,1% λίγο, το 16,4% μέτρια, το 28,8% πολύ και το 30,1% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,55/5. Στη δήλωση ΣΤ15 *Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των εκπαιδευομένων εμποδίζεται από την εξ αποστάσεως διδασκαλία* το 19,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 16,4% λίγο, το 23,3% μέτρια, το 24,7% πολύ και το 16,4% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,03/5. Εν συνεχεία, στη δήλωση ΣΤ16 *Η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πιο κουραστική για τον εκπαιδευτικό* το 8,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 12,3% λίγο, το 5,5% μέτρια, το 34,2% πολύ και το 39,7% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,85/5. Εν συνεχεία, αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ17 *Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι συμβαίνουν πράγματα τα οποία δεν μπορώ να ελέγξω* το 8,2% του δείγματος απάντησε καθόλου, το 13,7% λίγο, το 21,9% μέτρια, το 31,5% πολύ και το 24,7% υπερβολικά, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

3,51/5. Αναφορικά με τη δήλωση ΣΤ18 *Με την εξ αποστάσεως διδασκαλία νοιώθω ότι δεν μπορώ να ελέγχω πια την παιδαγωγική σχέση με τους/ τις φοιτητές/ τριές μου* το 11% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 12,3% *λίγο*, το 19,2% *μέτρια*, το 32,9% *πολύ* και το 24,7% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,48/5. Τέλος, όσον αφορά στη δήλωση ΣΤ19 *Με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν μπορώ να ελέγξω αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό κλίμα* το 11% του δείγματος απάντησε *καθόλου*, το 8,2% *λίγο*, το 27,4% *μέτρια*, το 30,1% *πολύ* και ένα ακόμα 23,3% *υπερβολικά*, ενώ ο μέσος όρος των απαντήσεων στη συγκεκριμένη δήλωση ήταν 3,47/5.

Για να εξετάσουμε την επίδραση των ερωτήσεων συλλογής πληροφοριών, στο βαθμό συμφωνίας - ικανοποίησης που εξέφρασαν τα υποκείμενα, χρησιμοποιήσαμε t-test για τις διωνυμικές μεταβλητές και έλεγχο ανάλυσης διασποράς (Ανονα) για τις μεταβλητές που λαμβάνουν περισσότερες από δύο τιμές. Όσον αφορά στις διωνυμικές μεταβλητές η κατοχή θέση ευθύνης φαίνεται να επηρεάζει τις απαντήσεις των υποκειμένων στην Κλίμακα Συναισθηματικής εξάντλησης ($df=34,262, p<0.05$) με τα άτομα που κατέχουν θέσεις ευθύνης να εμφανίζουν ελαφρώς μικρότερο βαθμό συμφωνίας από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην έρευνα.

Ο έλεγχος Ανονα ως προς την ηλικία έδειξε για το ερωτηματολόγιο που αφορά στις *Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών* ότι οι Μέσοι Όροι (Μ.Ο) της Κλίμακας Γ (*Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης*) διαφέρουν στατιστικά σημαντικά αναλόγως της ηλικίας των υποκειμένων ($df=2, p<0.05$) και συγκεκριμένα τα νεαρότερα σε ηλικία υποκείμενα – 31-40 ετών- εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους που κυμαίνονται ηλικιακά από 51 έως 67 ετών. Αντίστοιχη εικόνα διακρίνουμε και για την Κλίμακα Ε (*Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών*) με την ηλικία των υποκειμένων να διαφοροποιεί τις θέσεις τους ($df=2, p<0.05$). Πιο συγκεκριμένα, τα υποκείμενα της ηλικιακής ομάδας 31 έως 40 ετών εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους που κυμαίνονται ηλικιακά από 31 έως 40, αλλά και από αυτούς που είναι μεγαλύτεροι των 51 ετών. Όσον αφορά στην κλίμακα ΣΤ - *Ζητήματα διδασκαλίας και μάθησης* - ($df=2, p<0.05$) παρατηρούμε ότι τα υποκείμενα της ηλικιακής ομάδας 31 έως 40 ετών εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους που ηλικιακά έχουν υπερβεί Τα 51 έτη. Αναφορικά με το ερωτηματολόγιο *Συνδρόμου Επαγγελματικής Εξουθένωσης* η μεταβλητή της ηλικίας φαίνεται να επηρεάζει τις απαντήσεις των υποκειμένων στις κλίμακες *Συναισθηματικής Εξάντλησης* ($df=2, p<0.05$) και *Προσωπικής επίτευξης* ($df=2, p<0.05$). Όσον αφορά στην πρώτη κλίμακα οι πανεπιστημιακοί έως 40 ετών εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

συναδέλφους τους της ηλικιακής ομάδας από 51 έως 67. Σχετικά με την δεύτερη κλίμακα, και εδώ τα νεότερα υποκείμενα εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους πανεπιστημιακούς των ηλικιακών ομάδων 41 έως 50 και 51 έως 67.

Οι θέσεις των υποκειμένων στο ερωτηματολόγιο που αφορά στις *Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών* φαίνεται να επηρεάζονται επίσης και από τα έτη προϋπηρεσίας των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην Κλίμακα Γ - *Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης*-(df=3, $p<0.05$), οι πανεπιστημιακοί με περισσότερα από 31 έτη προϋπηρεσίας παρουσιάζουν μικρότερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους με 1 έως 10 έτη προϋπηρεσίας. Αναφορικά με την Κλίμακα Δ - *Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης*- (df=3, $p<0.05$) οι πανεπιστημιακοί με έτη προϋπηρεσίας από 1 έως 10 εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους με προϋπηρεσία από 11 έως 20 έτη και από αυτούς με προϋπηρεσία μεγαλύτερη των 31 ετών. Επίσης, όσον αφορά στην Κλίμακα Ε - *Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών* - (df=3, $p<0.05$) οι πανεπιστημιακοί με προϋπηρεσία από 1 έως 10 έτη εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από ότι οι συνάδελφοί τους με περισσότερα από 31 έτη προϋπηρεσίας.

Σημαντικό ρόλο όσον αφορά στις διαφοροποιήσεις των απαντήσεων των υποκειμένων στο σύνολο των κλιμάκων φαίνεται να διαδραματίζει η βαθμίδα των πανεπιστημιακών που συμμετείχαν στην έρευνα. Όσον αφορά στο ερωτηματολόγιο που αφορά στις *Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών*, παρατηρούμε ότι στην Κλίμακα Γ - *Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης*-(df=4, $p<0.05$), οι Επίκουροι και οι Αναπληρωτές καθηγητές εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους τους πρωτοβάθμιους καθηγητές. Αναφορικά με την Κλίμακα Δ - *Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης*-(df=4, $p<0.05$), οι Επίκουροι καθηγητές εμφανίζουν και εδώ υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους πρωτοβάθμιους καθηγητές, ενώ τέλος και στην κλίμακα Ε -*Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών*- (df=4, $p<0.01$) παρατηρούμε επίσης ότι συμβασιούχοι διδάσκοντες και επίκουροι καθηγητές εμφανίζουν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από τους πρωτοβάθμιους καθηγητές.

Τέλος, οι θέσεις των υποκειμένων στο ερωτηματολόγιο που αφορά στις *Πηγές Επαγγελματικού Άγχους των πανεπιστημιακών* φαίνεται να επηρεάζονται επίσης και από το επιστημονικό πεδίο των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην Κλίμακα Γ - *Τα τεχνικά προβλήματα και το κόστος της τηλεκπαίδευσης*-(df=3, $p<0.05$), οι Πανεπιστημιακοί που προέρχονται από τις Τεχνολογικές επιστήμες παρουσιάζουν μικρότερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους που προέρχονται

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

από τις κοινωνικές επιστήμες και τις επιστήμες υγείας. Αναφορικά με την Κλίμακα Δ - Ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης- (df=3, $p<0.05$) οι πανεπιστημιακοί των κοινωνικών επιστημών εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας από τους συναδέλφους τους που προέρχονται από τις ανθρωπιστικές και τις τεχνολογικές επιστήμες. Επίσης, όσον αφορά στην Κλίμακα Ε - Ζητήματα ανασυγκρότησης του κοινωνικού βίου των εκπαιδευτικών - (df=3, $p<0.05$) οι προερχόμενοι από τις κοινωνικές επιστήμες πανεπιστημιακοί εμφάνισαν υψηλότερο βαθμό συμφωνίας από αυτούς που προέρχονται από τις θετικές επιστήμες.

Βασικά ευρήματα - συμπεράσματα έρευνας

Σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσης της κλίμακας και των υποκλιμάκων της το συνολικό αποτέλεσμα υπολογίζεται ως άθροισμα των τιμών για την κάθε κλίμακα. Υψηλές τιμές για τις κλίμακες *Συναισθηματικής Εξάντλησης* και *Αποπροσωποποίησης* δείχνουν υψηλό επίπεδο επαγγελματικής εξουθένωσης, ενώ στην κλίμακα *Προσωπικής Επίτευξης*, αντίθετα, υψηλό επίπεδο επαγγελματικής εξουθένωσης δείχνουν οι χαμηλές τιμές²

Όσον αφορά στην κλίμακα *Συναισθηματικής Εξάντλησης* το άθροισμα των μέσων τιμών ανέρχεται στο 18,54, επομένως μπορούμε να κάνουμε λόγο για μέτριο επίπεδο συναισθηματικής εξάντλησης στο σύνολο του δείγματος (μέτριο επίπεδο επίπεδο= 17-26). Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην κλίμακα *Συναισθηματικής Εξάντλησης* εντοπίστηκαν στις δηλώσεις A14: *Αισθάνομαι ότι εργάζομαι πολύ σκληρά* (Μ.Ο: 4,58/5), A2: *Νιώθω εξαντλημένος /η στο τέλος της εργάσιμης μέρας* (Μ.Ο: 3,27/5) και A1: *Νιώθω συναισθηματικά «στραγγισμένος /η» από τη δουλειά μου* (Μ.Ο: 2,79). Αντίστοιχα, στην κλίμακα *Αποπροσωποποίησης* του Ερωτηματολογίου για το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης το άθροισμα των μέσων τιμών ανέρχεται μόλις στο 5,67, αντιστοιχώντας σε χαμηλό επίπεδο συναισθηματικής εξάντλησης στο σύνολο του δείγματος (χαμηλό επίπεδο= <8). Στην εν λόγω κλίμακα λοιπόν (Αποπροσωποποίησης), οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην κλίμακα *Αποπροσωποποίησης* εντοπίστηκαν στις δηλώσεις A15: *Δεν νοιάζομαι πραγματικά για το τι συμβαίνει σε κάποιους από τους εκπαιδευόμενους* (Μ.Ο: 0,73) και A5: *Αισθάνομαι ότι μεταχειρίζομαι μερικούς από τους εκπαιδευόμενους σαν να ήταν άψυχα αντικείμενα* (Μ.Ο: 0,86). Τέλος, όσον αφορά στην κλίμακα *Προσωπικής Επίτευξης* του Ερωτηματολογίου για το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης το άθροισμα των μέσων τιμών ανέρχεται στο 17,31, αντιστοιχώντας σε υψηλό επίπεδο συναισθηματικής εξάντλησης στο σύνολο του δείγματος (υψηλό επίπεδο= <30). Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην κλίμακα *Προσωπικής Επίτευξης* εντοπίστηκαν στις δηλώσεις A17: *Μπορώ εύκολα να δημιουργήσω άνετη ατμόσφαιρα με τους εκπαιδευόμενους* (Μ.Ο: 4,88), A18: *Αισθάνομαι τονωμένος /η μετά από μια στενή*

² Βλέπε, Malsach, Ch., Jackson, S., Leiter, M. (1997). The Maslach Burnout Inventory Manual. In: C. P. Zalaquett, R. J. Wood (Eds). *Evaluating Stress: A Book of Resources*. The Scarecrow Press. Μουζούρα, Ε. (2005). *Πηγές και αντιμετώπιση επαγγελματικού -συναισθηματικού φόρτου εκπαιδευτικών: Σύνδεση ατομικών και κοινωνικών συνθηκών έντασης*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΦΠΨ/ΑΠΘ. Βλαχάκη, Λ. (2018). *Διερεύνηση της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών της ειδικής αγωγής κι εκπαίδευσης που εργάζονται με μαθητές με νοητική αναπηρία*. Διπλωματική Διατριβή, ΤΕΘ/ΔΠΘ.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους (Μ.Ο.: 4,64) και Α19: Έχω επιτύχει πολλά αξιόλογα πράγματα στη δουλειά αυτή (Μ.Ο.: 4,59).

Όσον αφορά στους παράγοντες και τις πηγές του Επαγγελματικού Άγχους (ΕΑ) των εκπαιδευτικών οι 34 ερωτήσεις του ερωτηματολογίου κατανεμήθηκαν σε τέσσερις βασικές υποκλίμακες. Η πρώτη αφορά *Θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών*, η δεύτερη *Θέματα σχετικά με τον εκπαιδευτικό οργανισμό*, η τρίτη *Θέματα που αφορούν σχέσεις, φόρτο εργασίας και πιέσεις χρόνου* και η τέταρτη *Θέματα σχετικά με έλλειψη στήριξης και κύρους του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού*. Στην πρώτη υποκλίμακα λοιπόν (ΥΚ1) που αφορά σε *θέματα σχετικά με τη μάθηση και τη συμπεριφορά των φοιτητών*, οι περιγραφόμενοι παράγοντες (ανυπακοή, αυθάδεια, τμήματα με μεγάλο αριθμό μαθητών, πειθαρχικά προβλήματα κ.α.) έχουν έναν μέσο όρο μεταξύ των πανεπιστημιακών της τάξεως του 2,625/5, καταδεικνύοντας τους συγκεκριμένους παράγοντες ως όχι και τόσο σημαντικές πηγές επαγγελματικού άγχους. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην εν λόγω κλίμακα εμφανίστηκαν στις δηλώσεις Β6 *Έλλειψη ενδιαφέροντος και κινήτρων εκ μέρους των φοιτητών – τριών-* (Μ.Ο.: 3,03/5) και Β5 *-Τμήματα ανομοιογενή, ως προς το επίπεδο-* (Μ.Ο.: 3/5). Η δεύτερη υποκλίμακα (ΥΚ2) αφορά σε *Θέματα σχετικά οργανισμό του πανεπιστημίου*. Όσον αφορά στις απαντήσεις των πανεπιστημιακών στις δηλώσεις της δεύτερης υποκλίμακας (Προβλήματα υποδομής, Έλλειψη ή ανεπάρκεια υλικών μέσων διδασκαλίας, Μεγάλος φόρτος εργασίας κ.α.) διακρίνουμε ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας για το σύνολο του ερωτηματολογίου είναι 3,411/5, γεγονός που καταδεικνύει ότι η πλειοψηφία των πανεπιστημιακών θεωρεί τους συγκεκριμένους παράγοντες ως σημαντικές πηγές επαγγελματικού άγχους. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην εν λόγω κλίμακα εμφανίστηκαν στις δηλώσεις Β19 *-Μη έγκαιρη κάλυψη των κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό-* (Μ.Ο.: 3,92/5) και Β13 *-Συνεχείς αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική-* (Μ.Ο.: 3,81/5). Όσον αφορά στις απαντήσεις των υποκειμένων στις δηλώσεις της τρίτης υποκλίμακας για το πόσο μεγάλη πηγή συναισθηματικής έντασης αποτελούν παράγοντες όπως ο ανεπαρκής μισθός, οι συγκρούσεις με συναδέλφους κ.α. διακρίνουμε ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων της συγκεκριμένης υποκλίμακας 3,235/5, καταδεικνύοντας ότι οριακά θεωρούν σημαντικούς τους εν λόγω παράγοντες επαγγελματικού άγχους. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην εν λόγω κλίμακα εμφανίστηκαν στις δηλώσεις Β21 *-Μεγάλος φόρτος εργασίας-* (Μ.Ο.: 4,01/5) και Β26 *-Μεταφορά εργασίας στο σπίτι-* (Μ.Ο.: 3,82/5). Αναφορικά με την τέταρτη υποκατηγορία και το κύρος του εκπαιδευτικού επαγγέλματος στην κοινωνία είναι εμφανές ότι οι πανεπιστημιακοί θεωρούν τους παράγοντες της συγκεκριμένης υποκλίμακας (έλλειψη αυτονομίας εκπαιδευτικών,

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

έλλειψη προοπτικών καριέρας, χαμηλή κοινωνική αναγνώριση κ.α.) όχι ιδιαίτερα σημαντικές πηγές επαγγελματικού άγχους (2,99/5). Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην εν λόγω κλίμακα εμφανίστηκαν στις δηλώσεις B18 - *Ανεπαρκής μισθός* (Μ.Ο.: 3,92/5) και B14 - *Ασάφεια σχετικά με το ρόλο του πανεπιστημιακού καθηγητή*- (Μ.Ο.: 3,30/5). Τέλος, στην Πέμπτη υποκατηγορία (*Θέματα σχετικά με τη διαχείριση ζητημάτων που προέκυψαν από την πανδημία*) ο Μέσος Όρος των απαντήσεων (3,59/5) καταδεικνύει ότι σημαντική μερίδα των πανεπιστημιακών θεωρεί τα θέματα που προέκυψαν από την πανδημία ως σημαντικούς παράγοντες επαγγελματικού άγχους. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι στην εν λόγω κλίμακα εμφανίστηκαν στις δηλώσεις B38 - *Ανασφάλεια σχετικά με τις αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική* (Μ.Ο.: 3,68/5) και B37 - *Αδυναμία διαχωρισμού μεταξύ ιδιωτικού και εργασιακού χρόνου*- (Μ.Ο.: 3,60/5).

Αναφορικά με το πόσο η συνθήκη της πανδημίας επηρέασε τις εργασιακές συνθήκες των πανεπιστημιακών παρατηρούμε ότι όσον αφορά στα τεχνικά προβλήματα και στο κόστος της τηλεκπαίδευσης (κλίμακα Γ) τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν είχαν να κάνουν με τις ελλείψεις των φοιτητών σε κατάλληλο εξοπλισμό (Γ8, Μ.Ο.:3,28/5), αλλά και με το οικονομικό κόστος της τηλεκπαίδευσης που ουσιαστικά το επωμίστηκαν οι ίδιοι (Γ14, Μ.Ο.:3,11/5). Όσον αφορά σε ζητήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και ανάγκες επιμόρφωσης (κλίμακα Δ) τα υποκείμενα δήλωσαν σε μεγάλο βαθμό ότι χρειάζονται άμεση και επικαιροποιημένη επιμόρφωση για τη ψυχολογική διαχείριση των φοιτητών τους (Δ10, Μ.Ο. 3,63/5), ενώ παράλληλα δηλώνουν ότι αισθάνονται εγκαταλελειμμένοι από το Υπουργείο αναφορικά με την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Δ9, Μ.Ο.:3,4/5). Εξάλλου σχετικά με την εκπαιδευτική καθημερινότητα των πανεπιστημιακών (κλίμακα Ε), το σύνολο σχεδόν των υποκειμένων δήλωσε ότι η επαγγελματική του ρουτίνα άλλαξε σε σημαντικό βαθμό λόγω της πανδημίας (Ε1 Μ.Ο.:4,11/5), καθώς, μεταξύ άλλων, εργάζονται πολύ περισσότερες ώρες κατά τις πρωτόγνωρες αυτές συνθήκες (Ε2, Μ.Ο.: 4,45/5), ενώ η πανδημία φαίνεται να έχει μεταβάλλει τη φύση του επαγγέλματος του πανεπιστημιακού δασκάλου (Ε6, Μ.Ο.: 4/5). Τέλος όσον αφορά σε ζητήματα εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας, οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι πιστεύουν ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία δεν μπορεί να αντικαταστήσει την διαζώσης διαδικασία (ΣΤ4, Μ.Ο.:4,42/5), καθώς δεν μπορούν όλα τα γνωστικά αντικείμενα να διδαχθούν με τις μεθοδολογίες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΣΤ7, Μ.Ο.:4,03/5), ενώ παράλληλα δηλώνουν ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πολύ πιο κουραστική από ότι η διδασκαλία εντός αμφιθεάτρων και αιθουσών διδασκαλίας (ΣΤ16, Μ.Ο.: 3,85/5).

Βιβλιογραφία

Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*. Volume 16, Number 2, 2020

Armoed, Z. (2021, February). The Covid-19 Pandemic: Online Teaching and Learning at Higher Education Institutes. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 654, No. 1, p. 012026). IOP Publishing.

Bailey K. (1978). *Methods of Social Research*. London: Collier - McMillan.

Bakhmat, L., Babakina, O., & Belmaz, Y. (2021, March). Assessing online education during the COVID-19 pandemic: a survey of lecturers in Ukraine. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1840, No. 1, p. 012050). IOP Publishing

Bao, W. (2020). COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Human Behaviour & Emergency Technologies*, 2: 113-115. <https://doi.org/10.1002/hbe2.191>

Bojovic, Z., Bojovic, P. D., Vujosevic, D., & Suh, J. (2020). Education in times of crisis: Rapid transition to distance learning. *Computer Applications in Engineering Education* in press.

Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry research*, 287, 112934.

Carifio, J., & Perla, R. J. (2007). Ten common misunderstandings, misconceptions, persistent myths and urban legends about Likert scales and Likert response formats and their antidotes. *Journal of social sciences*, 3(3), 106-116.

Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S., & Arora, A. Opinion of students on online education during the COVID-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies*.

Chua, C. & Ruzgar, S.L. (2021) Perceptions of Business Students toward Online Education before and in Transition Period of COVID-19, *WSEAS transactions on computers*, 242-261. 10.37394/23205.2020.19.30,

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Christian, L.M., Parsons, N.L. and Dillmann, D.A. (2009). Designing scalar questions for web surveys. *Sociological Methods and Research*, 37, 393-425.

Cicha K, Rizun M, Rutecka P, Strzelecki A. (2021) COVID-19 and Higher Education: First-Year Students' Expectations toward Distance Learning. *Sustainability*. 2021; 13(4):1889. <https://doi.org/10.3390/su13041889>

Γούλας, Χ. & Καραλής, Θ. (2020). *Διά βίου Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Θέσεις και προϋποθέσεις για μια ποιοτική επανεκκίνηση μετά την πανδημία*. Κείμενα Παρέμβασης, ΚΠ-05. Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. London: Sage.

Davidson J. (1970). *Outdoor Recreation Surveys: The Design and the Use of Questionnaires for Site Surveys*. London: Countryside Commission.

De Vaus D. (1986). *Surveys in Social Research*. Boston: Allen & Unwin.

Elsalem, L., Al-Azzam, N., Jum'ah, A. A., & Obeidat, N. (2021). Remote E-exams during Covid-19 pandemic: A cross-sectional study of students' preferences and academic dishonesty in faculties of medical sciences. *Annals of Medicine and Surgery*, 62, 326-333.

Fraise P. & Piaget J. (1970). *Traite de Psychologie Experimentale*. Paris: PUF.

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause review*, 27, 1-12.

Hoinville G. & Jowell R. (1978). *Survey Research Practice*. London: Heinemann.

Javeau J. (1996). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*. Αθήνα: τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός, σσ. 45-46.

Johns, R. (2005). One size doesn't fit all: Selecting response scales for attitude items, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 15(2), 237-64.

Joshi, A., Kale, S., Chandel, S. and Pal, D.K. (2015). Likert Scale: Explored and Explained. *British Journal of Applied Science & Technology*, 7(4), 396-403.

Kamarianos, I., Adamopoulou, A., Lambropoulos, H., & Stamelos, G. (2020). Towards an understanding of university students' response in times of pandemic crisis (COVID-19). *European Journal of Education Studies*, 7(7).

Κάντας, Α. (1996). Το σύνδρομο της επαγγελματικής εξουθένωσης στους εκπαιδευτικούς και στους εργαζόμενους σε επαγγέλματα υγείας και πρόνοιας. *Ψυχολογία*, 3(3), 71-85

- Kantas, A., Vassilaci, E. (1997). Burnout in Greek teachers: Main findings and validity of the Maslach Burnout Inventory. *Work and Stress*, 11(1), 94-100.
- Karalis, T. (2020). Planning and evaluation during educational disruption: Lessons learned from COVID-19 pandemic for treatment of emergencies in education, *European Journal of Education Studies*, 7 (4), pp. 125-142.
- Karalis, T., & Raikou, N. (2020). Teaching at the Times of COVID-19: Inferences and Implications for Higher Education Pedagogy. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(5), 479–493.
- Krosnick, J. A., & Presser S. (2010). Question and Questionnaire Design. Peter V. Marsden and James D. Wright (eds.), *Handbook of Survey Research*, (pp. 264-313). Bingley, UK: Emerald.
- Labaw P. (1980). *Advanced Questionnaire Design*. Cambridge: Abt. DeVaus D. (1986). *Surveys in Social Research*. Boston: Allen & Unwin.
- Λακασάς, Α. (2020). «Καθολική η τηλεεκπαίδευση στα ΑΕΙ», *Καθημερινή* (Αφιέρωμα 887 – Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση), Ιούνιος, σελ. 52-54.
- Malik, F., Ajmal, F., & Jumani, Z. (2020). The Effects of COVID-19 on Education in Pakistan: Students' Perspective. *International Journal of Distance Education and E-Learning*, 6(1), 217-234.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1986). *Maslach burnout inventory manual* (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Malsach, Ch., Jackson, S., Leiter, M. (1997). The Maslach Burnout Inventory Manual. In: C. P. Zalaquett, R. J. Wood (Eds). *Evaluating Stress: A Book of Resources*. The Scarecrow Press.
- Marinoni, G., van't Land, H., & Jensen, T. (2020). *The impact of COVID-19 on higher education around the world. IAU Global Survey Report*. UNESCO: International Association of Universities.
- Mishra, L., Gupta, T., & Shree, A. (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1, 100012.
- Μούζουρα, Ε. (2005). *Πηγές και αντιμετώπιση επαγγελματικού -συναισθηματικού φόρτου εκπαιδευτικών: Σύνδεση ατομικών και κοινωνικών συνθηκών έντασης*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΦΠΨ/ΑΠΘ
- Mucchielli, L. (1968). *Le questionnaire dans l' enquete psychosociale*. Paris: Libraires Techniques - Ed. Sociales Francaises.

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

- Naik, G. L., Deshpande, M., Shivananda, D. C., Ajey, C. P., & Manjunath Patel, G. C. (2021). Online Teaching and Learning of Higher Education in India during COVID-19 Emergency Lockdown. *Pedagogical Research*, 6(1).
- Nanath, K., Sajjad, A., & Kaitheri, S. (2021). Decision-making system for higher education university selection: comparison of priorities pre-and post-COVID-19. *Journal of Applied Research in Higher Education*.
- Nemoto, T., & Beglar, D. (2014). Developing Likert-scale questionnaires. In N. Sonda & A. Krause (Eds.), *JALT2013 Conference Proceedings*. Tokyo: JALT.
- Nemoto, T., & Temple (2014). Developing Likert-Scale Questionnaires. <https://www.semanticscholar.org/paper/Developing-Likert-Scale-Questionnaires-Nemoto-Temple/0772f6983fd5d453a2576ed2abe9346629886149#citing-papers>
- Neves, J., & Hewitt, R. (2020). *Student Academic Experience Survey 2020*. Higher Education Policy Institute. Advance, HE.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., & Hanson, D. (2020). The impact of Covid-19 on learning- the perspective of the Ghanaian student. *European Journal of Education Studies*.
- Patricia, A. (2020). College students' use and acceptance of emergency online learning due to COVID-19. *International Journal of Educational Research Open* in press.
- Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (μτφ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg.
- Robson, C. & McCartan, K. (2016). *Real world research*. London: Wiley.
- Saris, W.E., and Gallhofer, I.N. (2007). *Design, evaluation, and analysis of questionnaires for survey research*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Scherer, R., Howard, S. K., Tondeur, J., & Siddiq, F. (2021). Profiling teachers' readiness for online teaching and learning in higher education: Who's ready?. *Computers in Human Behavior*, 118, 106675.
- Skulmowski A., & Rey, G. D. (2020). COVID-19 as an accelerator for digitalization at a German university: Establishing hybrid campuses in times of crisis. *Human Behaviour & Emergency Technologies*, 2: 1-5. <https://doi.org/10.1002/hbe2.201>

Το έργο των εκπαιδευτικών της ελληνικής τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης (Covid-19)

Σταμπολτζή, Α., Γιαννούλας, Ά., & Καλαματιανός, Α. (2020). Η εμπειρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης φοιτητών με μαθησιακές δυσκολίες ή αναπηρία στην περίοδο του COVID-19: Μια πιλοτική έρευνα. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 9(1), 140-157. doi: <https://doi.org/10.12681/hjre.24497>

Tavitiyaman, P., Ren, L., & Fung, C. (2021). Hospitality students at the online classes during COVID-19—How personality affects experience?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 28, 100304.

Tsitsia, B. Y., Kabbah, S. K., Doyi, V., Kabe, S. K., & Safo, P.. (2020). Colleges of education student-teachers' perceptions on the e-learning in the era of covid-19 pandemic. *European Journal of Education Studies*, 7(12).

Tourangeau, R., Rips, L. J., & Rasinski, K. A. (2000). *The Psychology of Survey Response*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tzatzou, D. (2021). Blended Learning Training Course for Teachers' Professional Development: What Are the Prospects Within the Field of Education in Greece?. In *Digital Pedagogies and the Transformation of Language Education* (pp. 204-226). IGI Global.

UNESCO (2020). *COVID-19 Educational Disruption and Response*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>. Accessed 55 April 2021.